

INFORMACJA BIEŻĄCA

NR 2 (32)

28.07.2004 r.

SPIS TREŚCI

I. Z ZAGRANICY

1. Spotkanie konsultacyjne programu „Calimera”
2. Międzynarodowa Konferencja Archiwów Państw Europy Środkowej, Południowej i Wschodniej „Colloquia Jerzy Skowronek dedicata”
3. Rezolucja X Międzynarodowej Konferencji Archiwów Państw Europy Środkowej, Południowej i Wschodniej „Colloquia Jerzy Skowronek dedicata”
4. Zakończenie projektu poszukiwania dokumentacji dla byłych robotników przymusowych
5. Konferencje i spotkania
6. Bezpośrednia współpraca archiwalna

II. Z KRAJU

1. Współpraca Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych z Interdyscyplinarnym Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego
2. Zabłudów w projekcie „Miasta w dokumencie archiwalnym”
3. W 50. rocznicę podpisania konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego
4. Zjazd studentów archiwistyki w Olsztynie
5. Panel dyskusyjny w Bibliotece Narodowej na temat wydawania pamiętników i materiałów archiwalnych
6. Sesja katyńska w Warszawie
7. D-day. 60. rocznica lądowania Aliantów w Normandii 6 czerwca 1944– 6 czerwca 2004
8. Posiedzenie Rady Archiwalnej
9. Warsztaty „Digital Document Workbench w Muzeum Stutthof”
10. Konferencja Sekcji Archiwów Szkół Wyższych i Instytucji Naukowych SAP
11. Spotkanie przewodniczących komisji metodycznych archiwów państwowych
12. Działalność Centralnej Komisji Metodycznej w II kwartale 2004 r.
13. Z działalności zespołów naukowych
14. Utworzenie Archiwum Państwowego Dokumentacji Osobowej i Płacowej

III. Z ŻYCIA ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

1. Konferencje, sesje, zebrania naukowe
2. Szkolenia, komisje metodyczne
3. Współpraca z lokalnymi władzami i instytucjami naukowo-kulturalnymi
4. Nabytki i darowizny
5. Popularyzacja zasobu
6. Nowości wydawnicze
7. Wizyty

IV. SPRAWY KADROWE

1. Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych

I. Z ZAGRANICY

1. SPOTKANIE KONSULTACYJNE PROGRAMU „CALIMERA”

„CALIMERA” jest jednym z programów UE mającym za cel aktywizację działań instytucji kulturalnych (bibliotek, muzeów i archiwów) wykorzystujących osiągnięcia społeczeństwa informacyjnego (strona projektu: <http://www.calimera.org>). Koordynatorzy programu chcą to osiągnąć przez m.in. zwiększenie roli wspomnianych instytucji w programach badawczych nad technologiami udostępniania i przechowywania cyfrowej informacji oraz gromadzenie i upowszechnianie danych na temat przykładów nowatorskiego wykorzystania współczesnych technologii w udostępnianiu zbiorów archiwalnych, bibliotecznych i muzealnych.

Cele te mają zostać osiągnięte przez szereg spotkań konsultacyjnych mających służyć wymianie poglądów oraz dyskusjom i opracowaniu wspólnych strategii działań, stronę www projektu oraz promowanie najlepszych rozwiązań.

Pierwsze z tego rodzaju spotkań miało miejsce w Czeskiej Bibliotece Narodowej w Pradze w dniach 16–17 IV 2004 r. Zgromadziło ono prawie 40 ekspertów z bibliotek publicznych, archiwów i muzeów, dostawców rozwiązań IT oraz członków instytutów badawczych zajmujących się tą problematyką z całej Europy. Archiwa polskie reprezentował mgr Rafał Magryś z AP w Lublinie.

Dyskusja skupiła się nad problemami i potrzebami instytucji lokalnych. Za najważniejszą przyczynę wolnego wdrażania nowych technologii uznano niedostatek funduszy wynikający z braku zainteresowania władz lokalnych finansowaniem instytucji przechowujących zabytki dziedzictwa kulturalnego oraz ogromne koszty przystosowywania czy tworzenia rozwiązań z dziedziny IT dla bibliotek, muzeów i archiwów. W obniżeniu tych kosztów może pomóc wypracowanie wspólnego modelu prezentowania danych, co pozwoliłoby zredukować koszty opracowania projektu — najbardziej złożonego etapu tworzenia systemu. Model taki wymaga jednak ujednoczenia schematów opisów i wykorzystania jednolitych formatów danych, czego jak do tej pory brakuje. I właśnie aktywizację działań zmierzających do przyjęcia i upowszechnienia jednolitych standardów uznano na spotkaniu za najważniejsze zadanie na najbliższą przyszłość.

R. Magryś (AP w Lublinie)

2. MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA ARCHIWÓW PAŃSTW EUROPY ŚRODKOWEJ, POŁUDNIOWEJ I WSCHODNIEJ „COLLOQUIA JERZY SKOWRONEK DEDICATA”

Jubileuszowa dziesiąta konferencja z cyklu „Colloquia Jerzy Skowronek dedicata” odbyła się w dniach 28–29 maja 2004 r. w warszawskim Belwederze. Była poświęcona miejscu i roli archiwów wśród instytucji pamięci (Archives among the Memory Institutions). Obrady konferencji otworzyła doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów

Państwowych, przypominając początki dorocznych spotkań archiwistów z Europy Środkowej i Wschodniej oraz problematykę poprzednich spotkań. Prof. Władimir Kozłow, Szef Federalnej Agencji Archiwalnej Rosji, przypomniał sylwetkę prof. Jerzego Skowronka, pomysłodawcy regularnych spotkań archiwistów z byłego bloku wschodniego. Dr hab. Władysław Stępnik, Zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, przedstawił praktyczne znaczenie tematyki poruszanej przez kolejne konferencje dla międzynarodowej współpracy służb archiwalnych i funkcjonowania archiwów w tej części Europy. Zaproponował także kontynuację tych spotkań, które po przystąpieniu do Unii Europejskiej dużej liczby uczestniczących w nich państw są nadal potrzebne dla rozwiązywania problemów wynikających ze specyficznych cech procesu historycznego. Dostrzegł równocześnie możliwości traktowania „Colloquia Jerzy Skowronek dedicata” jako punktu spotkań członków oddziałów MRA — europejskiego i europejsko-azjatyckiego.

W dalszej kolejności, dr Andrzej Biernat, Dyrektor Generalny NDAP, i prof. W. Kozłow przedstawili rozwój sieci instytucji archiwów, muzeów i bibliotek w Polsce i w Rosji, sprawujących pieczę nad dziedzictwem kultury. Referenci skupili się na podobieństwach i różnicach w gromadzeniu (różny stopień unikalności), opracowaniu (pojedynczy obiekt czy zespół) i udostępnianiu (mniej lub bardziej ograniczony dostęp) materiałów w tych instytucjach. Wprawdzie każdej z nich można przypisać szczególny ich rodzaj (archiwum – dokumenty, biblioteka – książki i czasopisma, muzeum – obiekt muzealny), to jednak każda z nich może mieć w swoich zbiorach materiały charakterystyczne dla innej, lub o trudnej do ustalenia „przynależności” (np. rękopisy). A. Biernat wymienił najważniejsze polskie instytucje, gromadzące jednocześnie materiały archiwalne, biblioteczne i muzealne. Podkreślił znaczenie współpracy między archiwami, bibliotekami i muzeami, które łączy wspólna misja oraz wspólne problemy. Przedstawił inicjatywy wykorzystania technologii informatycznej i Internetu w tworzeniu wspólnych serwisów informacyjnych o zbiorach i zasobach. W. Kozłow zwrócił uwagę na różnice między archiwami, a pozostałymi instytucjami. W jego opinii archiwa powinny skoncentrować się na swojej dotychczasowej głównej sferze działania, czyli ochronie materiałów unikatowych, dokumentów. Opowiedział się przy tym za traktowaniem dokumentu jako materialnego nośnika przenoszącego informację.

Kolejne wystąpienie, Leifa Gidlöfa ze Szwecji, dotyczyło próby tworzenia w Internecie wspólnych serwisów informacyjnych dla szwedzkich archiwów, bibliotek i muzeów, a także elektronicznych pomocy informacyjnych. Poruszył m.in. problem dostosowania ich zawartości do potrzeb użytkowników podkreślając, że każda z wymienionych instytucji postrzega go odmiennie. Zwrócił również uwagę na funkcje edukacyjne, które powinien pełnić taki wspólny serwis.

Vasile Isak z Narodowych Archiwów Mołdowy starał się przybliżyć zebrany miejsce archiwów mołdowskich wśród innych instytucji kulturalnych tego kraju oraz pokazać jak wyglądają wzajemne kontakty między nimi. Skupił się również na współpracy

międzynarodowej, m.in. na udziale jego instytucji w programie „Reconstitution of the Memory of Poland”.

Pierwszą część obrad zakończyły komunikaty, charakteryzujące instytucje gromadzące materiały archiwalne, muzealne i biblioteczne w Łodzi (Adam Leidenforst z AP w Łodzi) i w Krakowie (Magdalena Marosz z AP w Krakowie). AP w Krakowie włączyło się w inicjatywę tworzenia wspólnej bazy danych o krakowskich prywatnych spuściznach, a także podjęło współpracę w ramach międzynarodowego programu internetowej prezentacji historii miast „Rafael”.

W popołudniowej części obrad Bettina Martin-Weber, z Niemiec, przedstawiła internetowy serwis on-line archiwum, jego strukturę informacyjną (od danych ogólnych o archiwach, adresach i udostępnianiu, po zrestrukturyzowaną prezentację zasobu), pomoce archiwalne dostępne on-line oraz on-site, umożliwiające dostęp do informacji na poziomie pojedynczej jednostki archiwalnej, z zachowaniem informacji o nadrzędnych strukturach (z wykorzystaniem EAD). Internetowy portal archiwum umożliwia użytkownikowi stosowanie wielowymiarowych strategii wyszukiwania.

Moshe Mossek, reprezentujący archiwa izraelskie, omówił koncepcję i etapy tworzenia Muzeum Diaspory Żydowskiej w Tel-Awivie, jako przykładu muzeum pełniącego funkcje edukacyjne. Jest to muzeum o specyficznym charakterze, jako że w swoich zbiorach nie przechowuje oryginalnych eksponatów, a jedynie rekonstrukcje przedstawiające różne dziedziny życia diaspory.

Bojka Dzipalska, z archiwów bułgarskich, scharakteryzowała problem udostępniania dokumentów archiwalnych, przechowywanych w archiwach, muzeach, bibliotekach i innych instytucjach. Przedstawiła również dzieje instytucji gromadzących obiekty dziedzictwa kulturalnego Bułgarii oraz stosowane w nich pomoce informacyjne.

Irina Matiasz, z archiwów ukraińskich, przedstawiła ukraińskie biblioteki przechowujące w swoich zbiorach dokumenty i rękopisy składające się na Narodowy Zasób Archiwalny. Pomimo, że są one dość rozproszone, to dostęp do informacji o nich jest łatwy dzięki współpracy między instytucjami, które nie widzą potrzeby centralizacji zbiorów.

Tatiana Gorajewa z Rosji przybliżyła specyfikę moskiewskiego Archiwum Literatury, jako instytucji pełniącej podwójną rolę, archiwum i zarazem muzeum, gromadzącej różnorodne pod względem zawartości spuścizny pisarzy (książki, w tym połowa z autografami, rękopisy, listy, a nawet różnego rodzaju przedmioty materialne). Archiwum to jest dobrym przykładem instytucji koncentrującej się na gromadzeniu zbiorów określonego typu.

Drugi dzień obrad poświęcono prezentacji rozwiązań praktycznych. Maria Wrede (Biblioteka Narodowa), Agnieszka Jaskanis (Państwowe Muzeum Archeologiczne) i Anna Laszuk (NDAP) przygotowały materiał na temat gromadzenia, wymiany i udostępniania informacji o dobrach kultury przechowywanych w archiwach, bibliotekach i muzeach, zawierający jednocześnie konkretne propozycje rozwiązania problemu wspólnej prezentacji

informacji o zbiorach i zasobach tych instytucji. Autorki zaproponowały wybór cech eksponatów muzealnych, dokumentów bibliotecznych i zespołów (zbiorów) archiwalnych, które będą udostępniane poprzez Internet. Zestawiając te cechy, można otrzymać część opisu, wspólną dla wszystkich wymienionych typów materiałów. Stanowi ona podstawowe minimum do gromadzenia, wymiany i udostępniania informacji archiwalnej, bibliotecznej oraz muzealnej. Ta wspólna część opisu składa się z następujących elementów: nazwa instytucji z kodem i numerem, numer identyfikujący obiekt, autor/twórca, nazwa/tytuł, chronologia/datacja, rodzaj obiektu.

Lajos Körmendi z Węgier przedstawił, z perspektywy archiwisty, refleksje na temat możliwości współpracy między sobą archiwów, bibliotek, i muzeów. Połączenie Narodowych Archiwów Kanady z Kanadyjską Biblioteką Narodową (w założeniu miało ułatwić obywatelom dostęp do informacji) uznał za symptom niebezpiecznego zjawiska. Opowiedział się za zachowaniem odrębności archiwów. Jego zdaniem, informacja w archiwum kryje się w zespole archiwalnym, gdzie znaleźć ją może doświadczony archiwista, co naturalnie utrudnia poszukiwania, ale umożliwia zachowanie kontekstu, w jakim powstała. Archiwa odróżniają od bibliotek i muzeów również funkcje administracyjne, ponieważ oprócz dokumentów o znaczeniu historycznym, przechowują dokumenty o znaczeniu bieżącym, prawnym. Zdaniem referenta, ze względu na ochronę interesów państwa lub danych osób prywatnych, zasada wolnego dostępu do zbiorów nie powinna być stosowana dowolnie. Stwierdził, że współpraca archiwów, bibliotek i muzeów nie jest łatwa, ponieważ muzealnicy i bibliotekarze nie rozumieją specyfiki archiwów. Opowiedział się za systemem informacyjnym, który połączyłby bazy danych archiwów, bibliotek i muzeów, tak jak internetowa wyszukiwarka łączy różne strony www.

Matevž Kōsir przedstawił historię instytucji zajmujących się ochroną dziedzictwa pisanego Słowenii (obecne Archiwum Narodowe wyrosło z muzeum). W tym kraju archiwa, biblioteki i muzea zawarły porozumienie, na podstawie którego wszelkie dokumenty archiwalne są przekazywane do archiwów (chyba, że ofiarodawca sam zdecyduje, gdzie chce przekazać swoje archiwum), natomiast Archiwum Narodowe Słowenii prowadzi bazę danych informującą o materiałach archiwalnych przechowywanych poza archiwami.

Vlatka Lemić przybliżyła zebranym organizację zasobów archiwalnych w Chorwacji, podzielonych między wiele instytucji. Poszczególne archiwa, biblioteki i muzea chorwackie tworzą w Internecie prezentacje swoich zasobów i zbiorów, ale nie udało się im stworzyć wspólnej platformy prezentującej wszystkie swoje instytucje i zbiory razem, pomimo że takie próby trwają od 1999 r.

Wiaczesław Selemeniew w swoim wystąpieniu nawiązał do współpracy archiwów białoruskich z muzeami i bibliotekami, bazującej na wspólnych inicjatywach edytorskich i wystawienniczych. Natomiast gość z Ukrainy, Irina Matiasz, mówiła o specyfice gromadzenia i opracowania zbiorów w Państwowym Archiwum-Muzeum Literatury i Sztuki Ukrainy.

Indrek Kuuben omówił narodową strategię zabezpieczania narodowego dziedzictwa Estonii metodą cyfrową, gdzie funkcjonuje od 2000 r. (przy Ministerstwie Kultury), wspólna rada instytucji dziedzictwa, która decyduje o wyborze materiału przeznaczonego do digitalizacji. Zdaniem referenta jednym z głównych problemów, wymagających rozwiązania jest zapewnienie sprawnej koordynacji działań instytucji kultury oraz odpowiednie planowanie finansów. Na razie, digitalizacja oznacza umieszczanie w Internecie wizerunków wybranych materiałów archiwalnych.

Funkcjonowanie słowackich archiwów państwowych oraz prawne podstawy udostępniania materiałów archiwalnych w instytucjach dziedzictwa narodowego były tematem referatu Tomasa Tandlicha.

Drugiego dnia obrad, w czasie sesji popołudniowej, przedstawiciele NDAP zaprezentowali program „Reconstitution of the Memory of Poland”. Doc. dr hab. Daria Nałęcz omówiła krótko jego początki, przypominając jednocześnie uniwersalny charakter jego założeń, gdyż baza danych zbierająca informacje o polonikach, rozproszonych w całym świecie, może być udostępniona wszystkim zainteresowanym jej wykorzystaniem. Następnie Anna Barszcz przedstawiła historię budowy bazy danych i rozwój programu. Proces ten ulepszył metodę prowadzenia samych kwerend w archiwach zagranicznych (ich rezultaty wpisuje się bezpośrednio do bazy danych). Violetta Lipińska pokazała, na przykładzie zasobów archiwów niemieckich, jak praktycznie można posługiwać się bazą danych. Tę część obrad zakończyła Ewa Rosowska, przedstawiając projekt internetowego portalu Wspólnego Dziedzictwa Archiwalnego (Common Archival Heritage).

A. Czapelska (ZNA)

3. REZOLUCJA X MIĘDZYNARODOWEJ KONFERENCJI ARCHIWÓW PAŃSTW EUROPY ŚRODKOWEJ, POŁUDNIOWEJ I WSCHODNIEJ „COLLOQUIA JERZY SKOWRONEK DEDICATA”

Obrady Jubileuszowej konferencji archiwów tej części Europy, zatytułowane „Archiwa wśród instytucji pamięci „ poświęcone były roli, jaką instytucje zachowania historycznej pamięci społeczeństw odgrywają we współczesnym świecie. Uczestniczyło w nich 47 przedstawicieli instytucji pamięci z 17 krajów.

Uczestnicy konferencji zaprezentowali referaty oraz omówili w dyskusji uwarunkowania historyczne i prawne, związane z gromadzeniem, opracowywaniem i udostępnianiem zbiorów archiwów, bibliotek i muzeów. Ukazali na wielu przykładach przenikanie się zakresu gromadzenia zbiorów bibliotek, archiwów i muzeów, co w konsekwencji utrudnia dostęp do informacji o zasobach, szczególnie w państwach, w których nastąpiło na znaczną skalę rozproszenie archiwaliów, zbiorów bibliotecznych i muzealnych.

Zwrócono także uwagę na fakt, że prawa autorskie ograniczają możliwość udostępniania części zbiorów powstałych w XX w., przy użyciu współczesnych środków komunikowania się, w tym przede wszystkim za pośrednictwem Internetu.

Podkreślono, że współpraca instytucji pamięci w zakresie scalania informacji o zbiorach i zasobach, wykorzystująca te współczesne technologie, nabiera szczególnego znaczenia w okresie kształtowania się społeczeństwa informacyjnego. W tych warunkach celem działania tych instytucji, powinno być wspólne zaspokajanie potrzeb informacyjnych szerokiego kręgu użytkowników. Dla osiągnięcia tego celu niezbędna jest nie tylko współpraca archiwów, bibliotek i muzeów, ale i wszechstronna pomoc ze strony rządów, tak finansowa jak i logistyczna, by tworzone systemy informacyjne mogły zaspokajać potrzeby społeczeństwa informacyjnego.

Równie ważną płaszczyzną współpracy instytucji pamięci powinno stać się rozwiązywanie problemu przechowywania w długim czasie ich jakże różnorodnych zbiorów, w tym tych, które zostały zapisane na nietrwałym papierze i nośnikach informatycznych. Stwierdzono, że dla rozwiązania tych problemów duże znaczenie ma współpraca międzynarodowa i wymiana doświadczeń w tej dziedzinie.

Jubileuszowy charakter tego spotkania skłaniał także do oceny dotychczasowego dorobku konferencji z tego cyklu oraz nakreślenia perspektywy dalszej współpracy. Uznano, że coroczne konferencje archiwistów z państw, w których w ostatniej dekadzie XX w. wieku nastąpiły rewolucyjne zmiany i przeobrażenia, miały bardzo ważne znaczenie dla przezwyciężenia zarówno konsekwencji ich poprzedniego ustroju państwowego, jak i zapóźnień cywilizacyjnych. Stwierdzono, że osiągnięcie podstawowego celu współpracy archiwów państw Europy Środkowej, Wschodniej i Południowej, jakim była ich integracja z archiwami pozostałej części kontynentu, nie oznacza wypełnienia misji, określonej przez inicjatora konferencji — Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w Polsce, prof. Jerzego Skowronka. Specyficzne cechy procesu historycznego państw regionu powodują, że nadal występuje potrzeba ich współpracy — głównie w odniesieniu do problemów wspólnego dziedzictwa archiwalnego — w ramach tej konferencji, która w dodatku stać się może płaszczyzną dalszych, szerszych kontaktów. Uczestnicy konferencji należą bowiem do Oddziałów Europejskiego i Euroazjatyckiego Międzynarodowej Rady Archiwów „Colloquia Jerzy Skowronek dedicata” w tych warunkach mogą być także miejscem spotkań i dyskusji członków obu tych oddziałów.

Witając z zadowoleniem decyzję, dotyczącą kontynuowania w latach następnych tych konferencji, przyjęto propozycję tematu obrad w roku 2005: „Archiwa wobec nietradycyjnych nośników informacji”.

4. ZAKOŃCZENIE PROJEKTU POSZUKIWANIA DOKUMENTACJI DLA BYŁYCH ROBOTNIKÓW PRZYMUSOWYCH

W dniu 16 VII 2004 r. oficjalnie zakończono realizację projektu poszukiwań dokumentacji archiwalnej dla byłych robotników przymusowych niepolskiej narodowości. W tym samym dniu zakończyło swoją działalność Centrum Informacji Archiwalnej w Warszawie, które zajmowało się koordynowaniem tego projektu. Pomimo to, wnioski przekazane do archiwów i innych polskich instytucji będą nadal sprawdzane i wpisywane do niemieckiej bazy danych aż do końca 2004 r.

W czasie kilkunastomiesięcznej działalności do centrum napłynęło ponad 40 tys. zapytań ze strony niemieckiej. Niemal na wszystkie udzielono odpowiedzi w oparciu o materiały Fundacji „Polsko-Niemieckie Pojednanie” oraz zasoby archiwalne polskich archiwów państwowych i innych instytucji. Ogółem w projekcie, w systemie elektronicznym lub poza nim, uczestniczyło 30 archiwów państwowych, 5 muzeów (Oświęcim, Majdanek, Rogoźnica, Sztutowo i Łambinowice), Instytut Pamięci Narodowej, Żydowski Instytut Historyczny oraz inne instytucje gromadzące potrzebną dokumentację. Na ponad 4 tys. wniosków udzielono odpowiedzi pozytywnych.

Zebranie podsumowujące współpracę archiwów polskich i niemieckich w zakresie realizacji tego projektu odbyło się w Warszawie w dniu 28 VI 2004 r. W trakcie spotkania przedstawiciel strony niemieckiej podkreślił fakt, że był to pierwszy projekt prowadzony ponad granicami państwowymi, w którym uczestniczyło ponad 300 archiwów polskich i niemieckich oraz organizacji partnerskich z Białorusi, Czech, Rosji, Ukrainy i Szwajcarii.

Obecni na spotkaniu przedstawiciele różnych instytucji wskazywali na potrzebę zachowania w formie publikowanego przewodnika ogromnej ilości informacji dotyczących źródeł archiwalnych na temat osób represjonowanych w czasie II wojny światowej.

A. Krochmal (COIA)

5. KONFERENCJE I SPOTKANIA

- 7–8 IV 2004 r. — w posiedzeniu władz Europejskiego Oddziału Międzynarodowej Rady Archiwów (EURBICA) w Paryżu wzięła udział doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, wiceprzewodnicząca EURBICI. W czasie spotkania omówiono problemy związane z przygotowywanym nowym raportem o stanie (tzw. Black Book), projektem utworzenia europejskiej bazy danych aktów prawnych odnoszących się do archiwów, seminariami organizowanymi w 2004 r. pod auspicjami EURBICI (w Kijowie, nt. zapobiegania zniszczeniom i usuwania uszkodzeń materiałów archiwalnych dotkniętych katastrofą oraz w Paryżu nt. międzynarodowych standardów opisu archiwalnego).
- 21–24 IV 2004 r. — doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, uczestniczyła w posiedzeniu Komitetu Wykonawczego ICA. Przedmiotem obrad były zmiany w sposobach i strukturach funkcjonowania organizacji, wynikające z nich zmiany w strukturze budżetu oraz propozycje nowych zapisów w konstytucji ICA. Celem omawianych

propozycji jest zwiększenie efektywności prac organizacji. W trakcie spotkania uzgodniono listę zadań priorytetowych. Niestety, ich całkowita realizacja oznacza wzrost obciążeń finansowych, co również mogą odczuć archiwa polskie. Ostateczne decyzje w tej sprawie odłożono do obrad Międzynarodowego Kongresu Archiwów w Wiedniu.

- 21–22 IV 2004 r. — dr hab. Władysław Stępnia, Zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, wziął udział w spotkaniu dyrektorów archiwów państw UE w Dublinie (EBNA). W trakcie obrad omówiono aktualny stan opracowania raportu o stanie archiwów Unii. Ponadto obecni zapoznali się z treścią rezolucji Rady UE o przechowywaniu dzieł filmowych w Unii oraz problemem niejedności ustawodawstwa dotyczącego ochrony danych osobowych mimo obowiązywania stosownej dyrektywy Unii. W dalszej części spotkania Hartmut Weber, Prezydent Bundesarchiv, rozwijając przedstawiony w Atenach projekt ochrony zbiorów archiwalnych przed zalaniem zaproponował utworzenie centrum informacyjnego i czterech regionalnych centrów ratowniczych. Natomiast Martine De Boisdeffre, Dyrektor Archiwów Francji, zaprosiła archiwa Unii do wypełnienia ankiety na temat kradzieży zbiorów i nielegalnego nimi obrotu.
- 4–8 V 2004 r. — dr hab. Władysław Stępnia, Zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, uczestniczył w posiedzeniu Komitetu ds. Prawnych ICA w Kijowie. Ponadto, wziął on także udział w międzynarodowym seminarium „Ustawodawstwo archiwalne Ukrainy a problemy integracji europejskiej i północnoatlantyckiej” przedstawiając referat na temat podstaw prawnych restytucji archiwaliów.
- 5–8 V 2004 r. — Komitet Archiwów Państwowych Ukrainy i EURBICA zorganizowały w Kijowie, w związku z pożarem archiwum w Kamieńcu Podolskim, międzynarodowe seminarium pt. „Zapobieganie zniszczeniom i usuwanie uszkodzeń materiałów archiwalnych dotkniętych katastrofą”. Materiały ze spotkania zostaną wydane w publikacji, której redakcję powierzono p. Annie Czajce, Kierownikowi Centralnego Laboratorium Konserwacji Archiwaliów.
- 6–10 V 2004 r. — Anna Michaś, kierownik Pracowni Konserwacji w AP w Krakowie, sekretarz Sekcji Zabezpieczania Materiałów Archiwalnych w Klimacie Umiarkowanym ICA, wzięła udział w spotkaniu Sekcji w Tallinie.
- 11 V 2004 r. — doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, wygłosiła wykład inauguracyjny w trakcie IX Colloquium nt. archiwistyki, upamiętniającego 10-lecie Szkoły Archiwalnej w Marburgu, i z tej okazji poświęconego problematyce zmieniającego się profilu zawodowego archiwisty oraz związanym z tym nowym wyzwaniom w zakresie edukacji i szkolenia archiwistów.
- 21–22 V 2004 r. — dr hab. Władysław Stępnia, Zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, uczestniczył w międzynarodowej konferencji pt. „W poszukiwaniu dróg pojednania nad grobami poległych”, zorganizowanej w Kijowie przez Komisję Rządową Upamiętnienia Ofiar Wojny i Represji Politycznych na Ukrainie. Zamiarem

organizatorów było stworzenie w Kijowie międzynarodowego centrum koordynującego prace nad upamiętnieniem ofiar wojny i represji. W przygotowanej rezolucji umieszczono zapis mówiący o rozpatrzeniu możliwości powołania grupy roboczej mającej na celu zorganizowanie współpracy międzynarodowej oraz zaapelowano o udostępnianie materiałów archiwalnych dla potrzeb tego rodzaju prac.

- 23–25 VI 2004 r. — w Sankt Petersburgu odbyła się Konferencja UNESCO pt. „Informacja dla wszystkich”, w której uczestniczył dr Andrzej Biernat, Dyrektor Generalny NDAP.

Wydział Współpracy z Zagranicą

6. BEZPOŚREDNIA WSPÓŁPRACA ARCHIWALNA

- W związku z przygotowaniem do publikacji drugiego tomu przewodnika pt. „Wołyń—Galicja Wschodnia 1943–1944. Przewodnik po polskich i ukraińskich źródłach archiwalnych” Katarzyna Kubicka (AP w Gdańsku) przeprowadziła kwerendę w Oddziale Bundesarchiv w Berlinie-Lichterfelde (19 IV–30 IV 2004 r.), która objęła akta ministerstwa III Rzeszy, władze policyjne i partyjne szczebla centralnego oraz akta administracji cywilnej i władz policyjnych z terenów okupowanych. Zebrany materiał źródłowy obejmuje głównie sprawozdania i raporty przedstawiające sytuację polityczną, gospodarczą i militarną okupowanych terytoriów, w tym Wołynia i Galicji Wschodniej, z uwzględnieniem kwestii zaognienia się stosunków polsko-ukraińskich. Najciekawsze materiały odnotowano w aktach: Reichsministerium für die besetzten Ostgebiete—R 6; Reichskommissar für die Ukraine—R 94, Polizeidienststellen in Polen—R 70 Polen; Reichssicherheitshauptamt—R 58, Persönlicher Stab Reichsführer SS—NS 19. Podobną kwerendę przeprowadziła p. Beata Grelewicz (AP w Zielonej Górze) w Archiwum Wojskowym we Freiburgu. W ramach tego samego projektu dr Anna Krochmal (COIA) przebywała w Kanadzie, gdzie opracowała materiały przechowywane w Bibliotece Uniwersytetu w Toronto (spuścizny ukraińskich działaczy emigracyjnych) oraz w Ukraińskim Centrum Badań i Dokumentacji (10–23 V).
- 20–22 IV 2004 r. — w Berlinie zorganizowano spotkanie podsumowujące wyniki działań Centrum Informacji dla osób poszkodowanych przez III Rzeszę. Polskie archiwa państwowe, uczestniczące w poszukiwaniach dokumentacji uprawniającej do uzyskania odszkodowań, reprezentowała dr Anna Krochmal (COIA), kierująca utworzonym na potrzeby realizacji projektu warszawskim Centrum Informacji Archiwalnej.
- 10–12 V 2004 r. — w trakcie posiedzenia roboczego Polsko-Białoruskiej Komisji Konsultacyjnej ds. Dziedzictwa Kulturalnego omówiono wyniki i znaczenie rozmów prowadzonych w Białymstoku (20–21 III 2003 r.), zwrócono uwagę na ich korzystny wpływ, przejawiający się w stwarzaniu polskim badaczom przyjaznych warunków pracy w

archiwach białoruskich. Kolejnym tematem spotkania była m.in. koncepcja wydawnictwa źródłowego poświęconego polityce ZSRR wobec północno-wschodnich ziem polskich w latach 1939–1941 oraz praca już wydana — źródło opisujące siedziby Kiszków i Radziwiłłów, a także udział Białorusi w programie „Reconstitution of the Memory of Poland”.

- 29 V 2004 r. podpisano „Porozumienie o współpracy między Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych Rzeczypospolitej Polskiej a Państwową Służbą Archiwalną Republiki Mołdowa”, stanowiące podstawę do wymiany doświadczeń oraz wydawnictw źródłowych, literatury archiwalnej, materiałów z konferencji i sympozjów, a także podejmowania wspólnych przedsięwzięć naukowo-badawczych i popularyzujących zasoby archiwalne obu krajów. Porozumienie to przewiduje także wymianę specjalistów w wymiarze 14 dni rocznie dla każdej ze stron.
- 30 V–5 VI 2004 r. — dr Elżbieta Wierzbicka (AP w Lublinie) prowadziła badania, w ramach zapisu o bezdewizowej wymianie archiwistów zawartym w polsko-ukraińskim porozumieniu o współpracy archiwalnej, w Archiwum Państwowym Obwodu Rówieńskiego. Prace te przyczynią się do opracowania zespołu akt „Archiwum Brezów z Siekierzyniec”.
- 2–5 VI 2004 r. — doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, i dr hab. Władysław Stępnia, Zastępca Naczelnego Dyrektora, przebywali z oficjalną wizytą w Sankt Petersburgu. W trakcie rozmów przeprowadzonych z kierownictwem Rosyjskiego Państwowego Archiwum Historycznego, Rosyjskiego Archiwum Państwowego Floty Wojenno-Morskiej, Komitetu ds. Archiwów Sankt Petersburga i Rejonu, Archiwum Instytutu Historii Rosyjskiej Akademii Nauk oraz Rosyjskiej Biblioteki Narodowej omówiono udział wymienionych archiwów w międzynarodowych projektach realizowanych przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych, m.in. w programie Odtworzenie Pamięci Polski.
- 6–12 VI 2004 r. — dr Henryk Bartoszewicz (AGAD), w ramach zapisu o bezdewizowej wymianie archiwistów zawartego w polsko-ukraińskim porozumieniu o współpracy archiwalnej, prowadził kwerendę w Centralnym Historycznym Archiwum Państwowym Ukrainy w Kijowie. Wyniki kwerendy, której przedmiotem były mapy wieloskalowe zostaną wykorzystane przez dr. Bartoszewicza w pracy „Kartografia miast Polski i krajów sąsiednich”.

Wydział Współpracy z Zagranicą, K. Kubicka (AP w Gdańsku),
E. Wierzbicka (AP w Lublinie). B. Herdzin (AP w Toruniu)

Z KRAJU

1. WSPÓŁPRACA NACZELNEJ DYREKCJI ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH Z INTERDYSCYPLINARNYM CENTRUM MODELOWANIA MATEMATYCZNEGO I KOMPUTEROWEGO UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO

W dniu 2 IV 2004 r. Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych oraz Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego powołały wspólny zespół zadaniowy do przeprowadzenia szczegółowych studiów mających na celu przygotowanie komputerowego systemu zarządzania zasobami archiwów państwowych. Pracami zespołu kierują Kazimierz Schmidt, doradca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, oraz Wojciech Sylwestrzak, zastępca dyrektora Interdyscyplinarnego Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego UW. Z ustalonego harmonogramu prac wynika, że do końca października 2004 r. zostaną przygotowane szczegółowe założenia projektu zintegrowanego systemu informatycznego dla archiwów państwowych. Podstawą ich opracowania będzie:

- szczegółowe rozpoznanie i opisanie wszelkich czynności i zdarzeń zachodzących w archiwach, z uwzględnieniem i opisaniem struktury aktualnie wytwarzanych dokumentów i pomocy archiwalnych oraz eksploatowanych baz danych,
- analiza dokumentów wytwarzanych w trakcie podstawowych procesów zachodzących w archiwach (np. nadzoru, przejmowania, ewidencjonowania, opracowania i udostępniania materiałów archiwalnych).

Zespół zakończył już wstępny etap prac nad projektem tego systemu, polegający na zebraniu informacji o procesach zachodzących w archiwach (np. nadzór, przekazywanie materiałów do archiwum, opracowanie, udostępnianie), z wykorzystaniem metody Event-Driven Process Chain, opracowanej w Instytucie Systemów Informatycznych (IWI) Uniwersytetu Saarland w Niemczech, we współpracy z firmą informatyczną o nazwie SAP. Zgodnie z harmonogramem przystąpiono do przygotowywania dokumentów tekstowych, objaśniających opisowo, przygotowane grafy.

Metodyka prowadzenia dalszych prac nad przygotowaniem założeń do zintegrowanego systemu teleinformatycznego opiera się o metodologię Rational Unified Process (RUP), wspomagającą prawidłowe dokumentowanie wymagań, opracowaną przez IBM.

Do końca 2004 r. zespół przygotowuje także założenia techniczno-organizacyjne dla Państwowego Archiwum Dokumentów Elektronicznych, którego powstanie zasygnalizowano w punkcie 3.6 „Strategii Informatyzacji Rzeczypospolitej Polskiej — ePolska na lata 2004–2006” (link: www.informatyzacja.gov.pl). I w zależności od uzyskanych wyników prac zostaną określone kolejne terminy i zadania.

K. Schmidt (Doradca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych)

2. ZABŁUDÓW W PROJEKCIE „MIASTA W DOKUMENCIE ARCHIWALNYM”

2 IV 2004 r. w Zabłudowie odbyła się uroczysta promocja projektu „Miasta w dokumencie archiwalnym”. Celem tego projektu jest przybliżenie historii miast, które kiedyś były tętniącymi ośrodkami kultury, a potem w wyniku różnych zawirowań historii utraciły swoje znaczenie. Zabłudów jest pierwszym miastem z województwa podlaskiego, który wziął

udział w tym projekcie, i którego dzieje uczestnikom spotkania przedstawił Grzegorz Pietrowski, pracownik archiwum białostockiego. Pod internetowym adresem www.Polska.pl można znaleźć informacje dotyczące historii miasta oraz fotografie współczesne i historyczne, a także wiele cennych i ciekawych dokumentów. W najbliższym czasie w portalu Polska.pl. pojawi się Wasilków. W promocji uczestniczyło grono znakomitych gości, m. in.: doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, Maciej Kozłowski, dyrektor Naukowej Akademickiej Sieci Komputerowej, Mieczysław Ładny, burmistrz Zabłudowa, dr Andrzej Biernat, Dyrektor Generalny Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, dr Henryk Kurowski, Zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, prof. dr hab. Józef Maroszek, znawca historii regionalnej, dr Krzysztof Filipow, dyrektor Muzeum Wojska w Białymstoku, Andrzej Lechowski, dyrektor Muzeum Podlaskiego w Białymstoku, Krystyna Sosińska, prezes PSS „Społem”, Jan Leończuk, dyrektor Książnicy Podlaskiej. Po prezentacji portalu Polska. pl. oraz samego projektu „Miasta w dokumencie archiwalnym” uczniowie z gimnazjum w Zabłudowie zaprezentowali część artystyczną, a potem odbyły się pokazy ułańskie. Imprezę zakończyła degustacja regionalnych potraw.

M. Kietliński (AP w Białymstoku)

3. 50. ROCZNICA PODPISANIA KONWENCJI O OCHRONIE DÓBR KULTURALNYCH W RAZIE KONFLIKTU ZBROJNEGO

W dniach 13–15 maja 2004 r. w Warszawie odbyła się konferencja pt. „Dziedzictwo kultury wobec zagrożeń czasu wojny i pokoju”. Została ona zorganizowana przez: Ministerstwo Kultury, Ministerstwo Obrony Narodowej, Polski Komitet ds. UNESCO, Naczelną Dyrekcję Archiwów Państwowych oraz Zamek Królewski w Warszawie. Zamiarem jej organizatorów było uczczenie 50. rocznicy podpisania konwencji z 14 maja 1954 r. o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego. Obchody rocznicowe, którym patronował Ryszard Mikliński, Generalny Konserwator Zabytków, zorganizowano w Bibliotece Narodowej oraz w salach Zamku Królewskiego.

W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele 20 państw, reprezentujący m.in. resorty kultury, obrony narodowej oraz organizacje działające na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego (UNESCO, NATO, Międzynarodowy Komitet Błękitnej Tarczy, Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża, Międzynarodowa Rada Muzeów). W wystąpieniach przedstawiono wnioski wynikające z perspektywy 50 lat obowiązywania konwencji oraz wysiłków w zakresie katalogowania, zabezpieczania i rekonstrukcji dóbr kultury, podejmowanych przez poszczególne kraje. W nawiązaniu do aktualnych wydarzeń poruszono tematykę poświęconą współpracy cywilno-wojskowej w zakresie ochrony dziedzictwa kultury (na przykładzie misji pokojowych i stabilizacyjnych w punktach zapalnych współczesnego świata). Doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, w wystąpieniu skoncentrowała się na problematyce związanej z ochroną

zbiorów archiwalnych przed zalaniem oraz metodami ograniczania i likwidowania zaistniałych uszkodzeń.

W przyjętej rezolucji podkreślono konieczność nasilenia walki z przejawami niszczenia obiektów dziedzictwa kultury, podniesiono kwestie związane z potrzebą zacieśnienia współpracy międzynarodowej w zakresie ich ochrony w czasie wojny i pokoju, a także zapowiedziano zorganizowanie sympozjów poświęconych wdrażaniu regulacji zawartych w „Drugim protokole do konwencji haskiej” (z 26 marca 1999 r.).

Sympozjum „Dziedzictwo kultury wobec zagrożeń czasu wojny i pokoju” towarzyszyły wystawy: „Wojna największym zagrożeniem dla dóbr kultury — Polska 1939–1945”, „Konserwacja zniszczonych podczas powodzi zbiorów bibliotecznych — Polska 1997” oraz „Utracona pamięć — destrukty ze zbiorów archiwów polskich”. Ostatnia z tych ekspozycji przygotowana została staraniem Archiwum Dokumentacji Mechanicznej, Archiwum Głównego Akt Dawnych, Archiwum Państwowego m.st. Warszawy, Archiwum Państwowego we Wrocławiu, Centralnego Laboratorium Konserwacji Archiwaliów, oraz Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych. Zgromadzono na niej materiały archiwalne, uszkodzone lub zniszczone wskutek działań wojennych z okresu II wojny światowej oraz przez powódź w 1997 r. Dopelnieniem jej były fotografie przedstawiające zniszczenia, spowodowane wodami powodziowymi, w pomieszczeniach Archiwum Państwowego we Wrocławiu.

Wydział Współpracy z Zagranicą

4. ZJAZD STUDENTÓW ARCHIWISTYKI W OLSZTYNIE

Stało się już tradycją organizowanie ogólnopolskich spotkań studentów archiwistyki. Początkiem był rok 1997, kiedy to przedstawiciele kół naukowych uczelni na pierwszym zjeździe w Toruniu, postanowili dokonać wymiany doświadczeń w zakresie procesu nauczania archiwistyki.

Organizatorem VII Ogólnopolskiego Zjazdu w dniach 13–15 V 2004 r. było Koło Naukowe Studentów Archiwistyki Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. W części inauguracyjnej obrad wystąpił prof. Bohdan Ryszewski, dyrektor Instytutu Historii UWM, wspominając pierwszych organizatorów studiów archiwalnych w Toruniu. Referaty i wygłosili studenci z ośrodków uczelnianych: Wrocławia, Lublina, Olsztyna, Szczecina, Piotrkowa Trybunalskiego, Torunia, Krakowa i Poznania. W swoich opracowaniach, starannie przygotowanych, mówili o problemach metodyczno-archiwalnych, dziejach archiwów oraz ich zasobach. Przedmiotem rozważań były programy studiów związanych z zawodem archiwisty. Do interesujących należały referaty traktujące o najnowszych rozwiązaniach w zakresie opracowania zasobu archiwalnego i postępowaniu ze spuściznami w archiwach. Informowano również o komputeryzacji pracy archiwalnej.

Do tej problematyki nawiązał w swoim wystąpieniu dr hab. Jarosław Poraziński, dyrektor AP w Toruniu, przewodniczący Zarządu Głównego Stowarzyszenia Archiwistów

Polskich. Mówił też o aktualnej działalności SAP i najbliższych zamierzeniach, zachęcając studentów do aktywnego uczestniczenia w ich realizacji.

Do kilku spraw poruszonych w referatach odniósł się doc. Bolesław Woszczyński, pracownik Zakładu Naukowego Archiwistyki NDAP. Nawiązał głównie do spraw dotyczących kształcenia archiwistów na uczelniach, działalności metodycznej oraz naukowo-popularyzatorskiej i edytorskiej archiwów państwowych.

W pierwszym dniu obradowano w sali konferencyjnej Archiwum Państwowego w Olsztynie. Studenci zostali zapoznani z zasobem aktowym i działalnością placówki. Informacje przekazał i oprowadził po archiwum dyrektor mgr Józef Judziński. W następnym dniu (15 V) spotkanie kontynuowano w gmachu Muzeum Warmii i Mazur, gdzie zorganizowano również jego zwiedzanie. W godzinach wieczornych 13 V, odbyło się spotkanie towarzyskie „Przy ognisku”.

Zjazd sponsorowany przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych i Stowarzyszenie Archiwistów Polskich, przygotował zespół, któremu przewodniczyła Monika Jurgo, studentka V roku historii (specjalizacja archiwalna) Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

B. Woszczyński (ZNA)

5. PANEL DYSKUSYJNY W BIBLIOTECE NARODOWEJ NA TEMAT WYDAWANIA PAMIĘTNIKÓW I MATERIAŁÓW ARCHIWALNYCH

Z okazji 49. Międzynarodowych Targów Książki w Warszawie organizowane były spotkania z wydawcami. Jedno z nich odbyło się w Bibliotece Narodowej 20 V 2004 r. Jako goście zostali zaproszeni wydawcy i przedstawiciele środowisk naukowych Rosji. W panelu dyskusyjnym pt. „Pamiętniki i materiały archiwalne ostatnich lat jako środek rozumienia historii” wzięli udział ze strony polskiej: historycy, archiwiści, wydawcy i bibliotekarze. Przewodniczył dyrektor Biblioteki Narodowej, Michał Jagiełło. Otwierając spotkanie wyraził zadowolenie z możliwości prowadzenia bezpośrednich rozmów na tematy szczególnie interesujące polskie środowisko, a dotyczące wydawnictw źródeł archiwalnych.

Problem ten poruszył również prof. Aleksandr N. Jakowlew. Edycje przekazów historycznych są mu dobrze znane, gdyż współpracuje blisko z archiwami rosyjskimi. Zapowiedział przygotowanie publikacji dokumentów do wybranych problemów, pochodzących z archiwów specjalnych, niegdyś nie dostępnych dla badaczy. W tym zakresie — powiedział — dla strony polskiej szczególnie ważne jest opublikowanie dokumentów dotyczących zbrodni katyńskiej.

Jako uczestnik tej dyskusji, głos zabrał doc. Bolesław Woszczyński, pracownik Zakładu Naukowego Archiwistyki NDAP. Przypomniał o podpisanym w kwietniu 1992 r. porozumieniu o współpracy między służbami archiwalnymi Polski i Rosji. Wówczas właśnie zdecydowano o wydaniu archiwaliów dotyczących zbrodni katyńskiej. Współpraca historyków i archiwistów

polskich i rosyjskich przyczyniła się do opublikowania (w tłumaczeniu na język polski) już trzech tomów edycji: „Katyń. Dokumenty zbrodni”. W Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych trwają prace nad kolejnym tomem dokumentów. Odnosząc się do tej wypowiedzi prof. A. N. Jakowlew zachęcił środowiska historyków do korzystania z przekazów źródłowych dostępnych już w archiwach rosyjskich.

B. Woszczyński (ZNA))

6. SESJA KATYŃSKA W WARSZAWIE

Dnia 22 V 2004 r. w sali Zamku Królewskiego odbyła się doroczna sesja katyńska pod hasłem: „Zbrodnia Katyńska. Wina i oskarżenie”. Głównym organizatorem spotkania naukowego był Niezależny Komitet Historyczny Badania Zbrodni Katyńskiej, przy współdziałaniu Polskiej Fundacji Katyńskiej. Uczestniczyli członkowie Rodzin Katyńskich działających w kraju, historycy i archiwiści, przedstawiciele środowisk kulturalno-oświatowych. W sesji wziął udział prof. Witold Kulesza, zastępca Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej, Dyrektor Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Obradom przewodniczył dr Marek Tarczyński, który na wstępie odczytał przesłanie prof. Leona Kieresa, Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej, skierowane do uczestników sesji, wyrażające stanowisko IPN w sprawie śledztwa katyńskiego.

Zgodnie z programem wygłoszone zostały referaty i komunikaty naukowe. Obrady zapoczątkował Piotr Andrzejewski wystąpieniem zatytułowanym: „Postępowanie dla osądzenia zbrodni katyńskiej i kłamstwa katyńskiego”. Prof. Wojciech Materski wygłosił referat pt. „Struktura winy i odpowiedzialność za zbrodnię katyńską”. Sprawy odpowiedzialności za zbrodnię katyńską w świetle Norymbergi omawiał dr Adam Basak. W obszerniejszym wystąpieniu prof. W. Kulesza zapoznał zebranych z problemem prawnym, dotyczącym możliwości opracowania, przez stronę polską, aktu oskarżenia przeciwko sprawcom zbrodni katyńskiej. Z kolei red. Stanisław M. Jankowski wygłosił referat pt. „Z badań nad fałszowaniem prawdy katyńskiej w Polsce”. Ks. prof. Waldemar Chrostowski podjął temat: „Zbrodnia katyńska — problem przebaczenia, z dotychczasowych rozważań”. Dr Bożena Łojek przedstawiła sprawozdanie z dyskusji, wcześniej organizowanej przez Fundację, na temat: „Antykatyń jako przedmiot badań”.

Uczestnicy sesji zostali zapoznani z wydawnictwami źródłowymi dotyczącymi sprawy katyńskiej. W komunikacie naukowym doc. Bolesław Woszczyński (Zakład Naukowy Archiwistyki NDAP) skupił główną uwagę na polskiej edycji „Katyń. Dokumenty zbrodni”. Chodzi przede wszystkim o wydane już przez Naczelną Dyrekcję Archiwów Państwowych trzy tomy źródeł historycznych pochodzących z archiwów rosyjskich (w tłumaczeniu na język polski). Podkreślił, że dzięki tym publikacjom została szeroko upowszechniona dokumentacja niegdyś niedostępna do badań, ukrywana w archiwach specjalnych Rosji. Dalej zapoznał zebranych z planami Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych w

odniesieniu do wydawnictw źródłowych, a przede wszystkim związanych z kontynuacją polskiej edycji „Katyń. Dokumenty zbrodni”. W zakończeniu swojego wystąpienia zwrócił uwagę na szczególną wartość, dla prowadzących badania, opublikowanej bibliografii katyńskiej obejmującej lata 2000–2004 oraz informacji zatytułowanej „Antykatyń, materiały do bibliografii”. Obie pozycje, w opracowaniu Izabeli Kowalskiej, Urszuli Olech i Elżbiety Pawińskiej, zostały zamieszczone w „Zeszytach Katyńskich” (nr 19, 2004, ss. 149–421).

B. Woszczyński (ZNA)

7. D-DAY. 60 ROCZNICA LĄDOWANIA ALIANTÓW W NORMANDII

6 CZERWCA 1944–6 CZERWCA 2004

6 VI 2004 r. upłynęło 60 lat od dnia, w którym wojska alianckie wylądowały na plażach Normandii, otwierając tym samym drugi front w działaniach wojennych w Europie. Plany tej operacji przygotowywali sztabowcy amerykańscy już od 1942 r. Włączyli się do nich również wojskowi brytyjscy. Datę rozpoczęcia desantu ustawicznie zmieniano w obawie przed wiążącym się z nim ryzykiem. Należało bowiem połączyć efekt zaskoczenia wroga, odpowiadającą Aliantom sytuację wojenną i warunki pogodowe w rejonie kanału La Manche. Jednakże w połowie 1944 r. utworzenia drugiego frontu nie dało się dłużej odkładać. Na wybrzeżu francuskim Niemcy dysponowali dobrze rozbudowanym i umocnionym systemem fortyfikacji, stanowisk ogniowych, zasieków oraz pól minowych, tworzących tzw. Wał Atlantycki. Ponadto w tym rejonie stacjonowało 60 dywizji niemieckich pod dowództwem marszałka Gerda von Rundstedta. Niemcy byli przekonani, że Alianci wylądują w rejonie Pas de Calais, dlatego skoncentrowali tu największe swoje siły, pozostawiając w Normandii jedynie 10 dywizji.

Kryptonimem „Overlord” oznaczono największą w dziejach wojny operację desantową, która rozpoczęła się nad ranem 6 VI 1944 r. („D-Day”). Jej celem było uchwycenie przyczółka w Normandii umożliwiającego rozwinięcie operacji w głąb Francji. Rozkaz jej rozpoczęcia wydał amerykański generał Dwight D. Eisenhower, głównodowodzący wojskami alianckimi na terenie Europy. Siły lądowe użyte do operacji składały się z 21 Grupy Armii gen. Bernard Montgomery`ego, w składzie 1 Armii Kanadyjskiej, 2 Armii Brytyjskiej i 1 Armii Amerykańskiej oraz bezpośrednio podporządkowanej dowódcy SHAEF 3 Armii Amerykańskiej. Wojska lądowe Aliantów liczyły 36 dywizji i 10 samodzielnych brygad, lotnictwo około 11 tys. samolotów bojowych i 2 tys. samolotów transportowych. Siły morskie liczyły około 7 tys. okrętów. Wojska lądowe przetransportowano na około 4 tys. okrętów i barek desantowych oraz 800 statków handlowych. Blisko 133 tys. żołnierzy amerykańskich, angielskich i kanadyjskich wylądowało na plażach Normandii. Wielu z nich (ok. 10 tys.) przypłaciło to własnym życiem. Zaskoczeni Niemcy mieli trudności z przegrupowaniem sił ze względu na silne bombardowania alianckie w dniach poprzedzających operację. Zdecydowana przewaga aliantów w powietrzu miała

kluczowe znaczenie dla przebiegu ofensywy oraz dalszych walk. Zbombardowanie przez lotnictwo sojusznicze mostów na Sekwanie i Loarze uniemożliwiło Niemcom ściągnięcie na czas posiłków. Spadochroniarze amerykańscy, angielscy i kanadyjscy wylądowali na pięciu normandzkich plażach, oznakowanych w planach sztabowych kryptonimami: „Utah”, „Omaha”, „Gold”, „Juno” i „Sword”. Cztery z nich zdobyto stosunkowo łatwo, jedynie na plaży „Omaha” doszło do zaciętych walk ze stawiającymi silny opór oddziałami niemieckimi. Po czterech dniach walk Aliantom udało się połączyć wywalczone przyczółki, dzięki czemu uzyskali panowanie nad pasem ziemi o szerokości 80 km. Z dużym nakładem sił udało się Aliantom przeprowadzić przez kanał La Manche ogromne stalowe konstrukcje, które po połączeniu, na wybrzeżu Francji, stworzyły dwa sztuczne porty („Mulberry”). Tą drogą przerzucano wojsko oraz uzbrojenie.

Po tygodniu prowadzonych działań w Normandii znajdowało się około 156 tys. żołnierzy alianckich (73 tys. Amerykanów, 83 tys. Brytyjczyków i Kanadyjczyków). Do końca czerwca siły Aliantów powiększyły się do 850 tys. żołnierzy, 148 tys. pojazdów oraz 570 tys. ton zaopatrzenia. W dniu 18 VI oddziały amerykańskie pod dowództwem generała Omara N. Bradley`a odcięły siły niemieckie na płw. Cotentin, a 27 VI zdobyły, po ciężkich walkach, leżące tam miasto portowe Cherbourg. Siły brytyjskie i kanadyjskie szturmowały Caen, które zdobyto 8 VII, a następnie uderzyły na Falaise. Pod koniec lipca (29 VII 1944 r.) Amerykanie przełamali obronę niemiecką zdobywając Saint-Lô. Próba kontrofensywy niemieckiej załamała się 12 VIII. Do ciężkich walk doszło w rejonie Falaise, gdzie Niemcy stracili 60 tys. żołnierzy. Próba powstrzymania amerykańskiej 3 Armii gen. Georga S. Patton`a, podjęta przez feldmarszałka Waltera Modela, dowódcę wojsk niemieckich na Zachodzie od 17 VII, zakończyła się niepowodzeniem. Podczas gdy 3 Armia wkraczała w głąb Francji, brytyjski marszałek Bernard Montgomery wraz ze swoimi oddziałami nacierał na linii kanału La Manche. Paryż wyzwolono 25 VIII 1944 r., zaś 3 IX wolność odzyskała Bruksela.

W stoczonych walkach Niemcy utracili około 400 tys. ludzi (zabici, ranni i wzięci do niewoli), 2000 dział, 1300 czołgów, 20 tys. pojazdów mechanicznych, 3500 samolotów. Straty Aliantów to około 224 tys. zabitych i rannych.

W operacji „Overlord” wzięły udział również polskie okręty wojenne „Piorun”, „Błyskawica”, „Krakowiak”, „Dragon” i „Ślązak”. Po inwazji w Normandii jako pierwsza polska jednostka podjęła działania wojenne 1 Dywizja Pancerna gen. Stanisława Maczka, która weszła w skład 2 Korpusu 1 Armii Kanadyjskiej, prowadzącej działania na kierunku Caen i Falaise. Odegrała ona dużą rolę w bitwie pod Falaise, wiążąc i niszcząc znaczne siły niemieckie. Następnie wyzwoliła Gandawę i Brede (X 1944) oraz walczyła pomiędzy Ems a Wezerą w IV 1945 r. We IX 1944 r. wylądowała w Holandii 1 Samodzielna Brygada Spadochronowa gen. Stanisława Sosabowskiego uczestnicząca w operacji desantowej „Market Garden”. Celem tej operacji było zdobycie arterii drogowej pomiędzy Mozą i Dolnym Renem oraz uchwycenie przyczółka na jego zachodnim brzegu. Polska jednostka walczyła w

rejonie Arnhem, gdzie poniosła straty sięgające 1/4 jej stanu osobowego. Następnie została ona podporządkowana brytyjskiej 1 Dywizji Powietrzno-Desantowej.

Z okazji 60. rocznicy lądowania w Normandii Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych we współpracy z Ambasadą i Konsulatem USA w Polsce przygotowała wystawę przypominającą bohaterstwo żołnierzy alianckich. Stworzyły ją fotografie, dokumenty i eksponaty udostępnione przez: Bibliotekę i Muzeum Prezydenta Dwighta D. Eisenhowera w USA, Archiwum Akt Nowych, Archiwum Dokumentacji Mechanicznej, Centralne Archiwum Wojskowe oraz Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie. Zasadniczy trzon ekspozycji stanowiły dokumenty pochodzące ze zbiorów Biblioteki i Muzeum Prezydenta Dwighta D. Eisenhowera. Materiały ze zbiorów polskich były ich uzupełnieniem, swego rodzaju dopełnieniem amerykańskiej relacji z wydarzeń sprzed 60 lat przedstawionych w kilku częściach.

Wystawa miała charakter relacji, reportażu pokazującego przygotowania do inwazji, lądowanie na plażach Normandii, pierwsze dni i tygodnie walk toczonych na francuskiej ziemi, sytuację żołnierzy wroga, a następnie walki stoczone jesienią 1944 r. i wiosną 1945 r. na terenie Francji, Belgii, Holandii i Niemiec z finałem w postaci podpisania aktu kapitulacji przez III Rzeszę. Ten reportaż tworzyły materiały amerykańskie. Były wśród nich uchwycone w obiektywie sylwetki dowódców tej miary, co Dwight Eisenhower, naczelny dowódca sił ekspedycyjnych w Europie, George C. Marshall, szef sztabu armii amerykańskiej, George Patton, dowódca 3 armii amerykańskiej, Omar Bradley, dowódca 12 grupy armii czy Brytyjczyk Bernard Law Montgomery, dowódca 21 Grupy Armii i dowódca sojusznicznych sił lądowych w północnej Francji. Byli też politycy, ale również szeregowi żołnierze. Swoisty dramatyzm wydarzeń, atmosfera oczekiwania widoczne były na zdjęciach dokumentujących załadunek oddziałów powietrzno-desantowych, barek desantowych oczekujących na rozkaz wyruszenia, czy też lądowania desantu morskiego na plażach Normandii pod ogniem niemieckiej artylerii. Dramatyzm ten nie był obcy dokumentom-raportom z przebiegu pierwszych godzin i dni operacji. Uwagę zwracała odręczna notatka Dwighta D. Eisenhowera, pomyłkowo datowana na 5 VII 1944 r., a przygotowana na wypadek niepowodzenia całej akcji. Końcem wieńczącym dzieło niesłychanego poświęcenia i męstwa tysięcy żołnierzy stał się akt bezwarunkowej kapitulacji Niemiec podpisany w Reims 7 V 1945 r.

Echa wydarzeń, rozgrywających się w północnej Francji, błyskawicznie docierały do krajów okupowanych przez Niemcy, w tym do Polski. Reakcje Polaków były niezwykle żywe i niemalże natychmiastowe. Dowodzą tego zachowane i eksponowane na wystawie egzemplarze prasy podziemnej, reprezentującej prawie wszystkie wówczas działające ugrupowania polityczne. Ich lektura ukazała w innym, często nieznanym do końca wymiarze, codzienność okupacyjną, a zwłaszcza niezwykłą przedsiębiorczość i zaradność ówczesnych redaktorów prasy konspiracyjnej. Uwagę przyciągały takie tytuły, jak m.in. „Nowy Dzień”, „Na Przedpolu”, „Polska”, „Na Posterunku”, „Brzask”, „Dzień Warszawy” czy „Kraj”.

Odrębną część ekspozycji tworzyły fotografie wszechstronnie dokumentujące szlak bojowy i działania zbrojne 1 Dywizji Pancерnej gen. Stanisława Maczka, co omówiono powyżej. Wystawę można było oglądać bezpłatnie w holu Archiwum Głównego Akt Dawnych (I piętro), przy ul. Długiej 7, w okresie 8–18 VI 2004.

Wydział Wydawnictw

8. POSIEDZENIE RADY ARCHIWALNEJ

W dniu 14 VI 2004 r. w AGAD odbyło się kolejne posiedzenie plenarne Rady Archiwalnej. Podczas obrad doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, przedstawiła sprawozdanie z działalności archiwów w 2003 r. Dr Andrzej Biernat, Dyrektor Generalny NDAP, zapoznał członków Rady z aktualną wersją projektu ustawy „Prawo archiwalne”.

Dr Tadeusz Krawczak (NDAP), nawiązując do ustaleń przyjętych w trakcie seminarium Rady Archiwalnej poświęconego sprawom Archiwum Historii Mówionej (3 XI 2003 r.), omówił wyniki ankiet rozesłanych do ok. 150 instytucji przechowujących w swoich zbiorach źródła narracyjne. Tematyka zasygnalizowana w ankiecie spotkała się z zainteresowaniem i życzliwym przyjęciem wielu instytucji, popierających potrzebę działań zmierzających do dowartościowania źródeł narracyjnych oraz wymiany informacji o zebranych zbiorach relacji.

Prof. Jerzy Zdrada, przewodniczący Rady Archiwalnej, przedstawił informację o pracach prezydium Rady, prowadzonych w okresie między kolejnymi posiedzeniami plenarnymi. Poinformował również o potrzebie nowelizacji regulaminu Rady, polegającej na upoważnieniu prezydium do podejmowania decyzji w sprawach pilnych, w okresie między posiedzeniami plenarnymi Rady. W wyniku głosowania taką poprawkę wprowadzono do regulaminu.

W ramach kolejnego punktu omówiono problem zbioru akt „Powstania Górnosląskie”, przechowywanego w Centralnym Archiwum Wojskowym w Warszawie (CAW). Kwestia ta znalazła się w kręgu zainteresowań Rady w związku z uchwałą Sejmiku Województwa Śląskiego, podjętą 26 IX 2003 r., w sprawie wsparcia działań zmierzających do przekazania zbioru akt powstańczych do AP w Katowicach przez CAW. Po zapoznaniu się z opinią kmdr. mgr. Waldemara Wójcika, szefa CAW, oraz stanowiskiem dr. Andrzeja Biernata, Rada Archiwalna przyjęła uchwałę stwierdzającą, że Centralne Archiwum Wojskowe w Warszawie jest jedynym miejscem, gdzie zbiór ten powinien być przechowywany, same zaś akta powstańcze nie powinny być dzielone, ani przemieszczane do innych archiwów. Jednocześnie uznano, że dla ułatwienia dostępu do informacji źródłowych zawartych w aktach „Powstania Górnosląskie” możliwe jest przekazanie ich kopii innemu archiwum na podstawie umowy dwustronnej, zawartej przez zainteresowane strony.

W końcowej części obrad Rada postanowiła, że najbliższe posiedzenie zostanie poświęcone na dyskusję na temat naukowej działalności archiwów, statusu pracowników naukowych oraz problematyki edytorstwa źródeł archiwalnych.

J. Krochmal (ZNA)

9. WARSZTATY „DIGITAL DOCUMENT WORKBENCH W MUZEUM STUTTHOF”

W dniach 14–16 VI 2004 r. w Muzeum Stutthof w Sztutowie odbyły się warsztaty europejskiego programu „Memorial” (strona projektu: <http://docmaster.eti.pg.gda.pl>). Uczestnikami warsztatów byli archiwiści pracujący w archiwach muzeów martyrologicznych (m.in. Oświęcim, Majdanek, Gross-Rosen). Ze strony archiwów państwowych w warsztatach uczestniczył mgr Rafał Magryś z AP w Lublinie.

Rozwój społeczeństwa informacyjnego wymusza w coraz większym stopniu potrzebę przenoszenia danych z nośników tradycyjnych na nośniki elektroniczne. Przed szczególnym wyzwaniem stają archiwa dysponujące potężną ilością informacji w formie „analogowej”. Konwersja ich zasobu do postaci cyfrowej może się odbywać na kilka sposobów, przez: przepisywanie (napełnianie baz), przepisywanie i skanowanie (opisywanie skanów i ich treści w bazach), czy wreszcie przez automatyczne rozpoznawanie kształtów na obrazach (liter) i automatyczne wpisywanie wyników rozpoznawania do baz danych. Wobec ilości informacji do przepisania szczególnie kuszący jest dla archiwistów ten ostatni sposób, a więc automatyczne rozpoznawanie liter (OCR i ICR). Firmy programistyczne oferują już tego typu rozwiązanie (np. najpopularniejsze: FineReader, Recognita), ale są one przeznaczone do materiałów powstałych współcześnie. Żaden z programów nie wychodził do tej pory naprzeciwko specyfice archiwaliów charakteryzujących się dominacją pisma ręcznego, często złym stanem zachowania, występowaniem niestosowanych już współcześnie form językowych. Próba stworzenia programu, który mógłby podołać takim wymaganiom zajęło się konsorcjum powołane do realizacji programu badawczego „Memorial”. W skład konsorcjum weszły: Center of Paper Preservation (Lipsk, Niemcy), Society for Promotion Applied Computer Science (Berlin, Niemcy), Internage Dynamic Knowledge (Tel Aviv, Izrael) Holocaust Research Center (Givat Haviva, Izrael), Politechnika Gdańska, Muzeum Stutthof (Sztutowo, Polska) University of Liverpool (Liverpool, Wielka Brytania). Efektem ich kilkuletniej pracy jest pakiet zintegrowanych programów pod nazwą „Digital Document Workbench” (DDW).

Program w swoim zamierzeniu był stworzony w celu automatycznego wprowadzenia do baz danych list przewozowych więźniów trafiających do obozu w Stutthof. Skupiono się na możliwości automatycznego rozpoznawania dokumentów seryjnych, a więc posiadających łatwo rozróżnialne części, znajdujące się w tym samym miejscu (tytuł, nagłówek, kolumny tabeli). Dodatkowo dokumenty te musiały być pisane na maszynie.

Warsztaty, które odbyły się w Muzeum Stuthoff, miały za cel promocję zastosowania DDW w innych archiwach, ale też były swoistym poligonem doświadczalnym dla twórców programu — uczestnicy mogli bowiem przywieźć ze sobą własne skany dokumentów do testowania DDW.

Trudno jest jednoznacznie ocenić program. Z jednej strony jest on bardzo przyjazny dla użytkownika i dość skutecznie rozpoznaje treść w określonych wypadkach (dokumenty dobrze zachowane, o tym samym odcieniu papieru), z drugiej strony ze względu na wskazaną wyżej specyfikę dokumentów archiwalnych program nie przystaje do potrzeb archiwów państwowych i nie nadaje się do powszechnego wdrożenia. Dokumenty o parametrach odpowiednich dla programu stanowią ułamek zasobu archiwów. Dodatkowym minusem, ze względu na koszt, było wykorzystanie platformy systemowej Windows nie tylko na stacjach roboczych, ale też na serwerze. Alternatywą mogło być tu zastosowanie przy budowie całego projektu oprogramowania typu „open source”.

Pewną nadzieję budzi fakt, że program zaprezentowany został w wersji „beta” i przed ostateczną jego premierą, która ma mieć miejsce na XV Międzynarodowym Kongresie Archiwów w sierpniu tego roku, twórcy mają wprowadzić poprawki znacznie zwiększające skuteczność rozpoznawania pisma. Być może wtedy będzie można zastanowić się nad wdrożeniem tego programu w archiwach.

R. Magryś (AP w Lublinie)

10. KONFERENCJA SEKCJI ARCHIWÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH I INSTYTUCJI NAUKOWYCH SAP

W dniach 24–25 VI 2004 r. w Collegium Minus Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, odbyła się konferencja pt. „Archiwum jako wizytówka macierzystej instytucji”, zorganizowana przez Sekcję Archiwów Szkół Wyższych i Instytucji Naukowych Stowarzyszenia Archiwistów Polskich. Jej obradom przewodniczyli dr Hanna Krajewska, dyrektor Archiwum PAN w Warszawie, oraz dr hab. Grzegorz Łukomski, kierownik Archiwum UAM w Poznaniu. W trakcie konferencji referaty wygłosili przedstawiciele archiwów Polskiej Akademii Nauk z Warszawy i Poznania, archiwów 10 szkół wyższych, archiwów muzeów narodowych w Warszawie i w Poznaniu oraz samorządowego Archiwum Miasta Stołecznego Warszawy. W referatach omówiono dzieje i zasób poszczególnych archiwów, doświadczenia i problemy wynikające z poziomu zorganizowania archiwum, jego obsady personalnej, wielkości zasobu, stanu lokalowego oraz miejsca w strukturze instytucji.

Jednym z najmłodszych archiwów uczelnianych jest Archiwum Uniwersytetu Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie, które powstało w 2000 r., i dysponuje aktualnie stosunkowo niewielkim pomieszczeniem magazynowym. Oprócz prac związanych z organizacją i porządkowaniem własnego zasobu, archiwum to podjęło działania

zmierzające do wprowadzenia w całym uniwersytecie systemu bezdziennikowego oraz przeszkolenia pracowników kancelarii poszczególnych wydziałów.

Zupełnie inne problemy mają pracownicy Archiwum Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Jego zasób liczący 1800 mb. jest rozrzucony w archiwach wydziałów, w tym Wydziału Nauk o Ziemi, gdzie zgromadzono m.in. dokumentację geologiczno-kartograficzną. Te problemy lokalowe zostaną rozwiązane dopiero z chwilą przekazania do dyspozycji archiwum nowej siedziby w Chorzowie. Archiwiści jednak nadal spotykają się z utrudnieniami w przejmowaniu dokumentacji z komórek organizacyjnych. Od 1999 r. prowadzona jest komputeryzacja archiwum, w wyniku której powstały bazy danych z rejestrami: akt osobowych pracowników i studentów, kartotek płac, prac magisterskich i doktorskich. Archiwum współpracuje z Zakładem Archiwistyki UŚI organizując ćwiczenia oraz praktyki studenckie.

Komputerowy system informacji o zasobie wprowadziły również archiwa Politechniki Wrocławskiej i UMK w Toruniu. To ostatnie gromadzi, oprócz dokumentacji studenckiej, także wycinki prasowe dotyczące uczelni. Ważne miejsce w zbiorach zajmują fotografie dokumentujące najważniejsze wydarzenia z dziejów uczelni. W ramach zabezpieczania zbiorów skanowane są fotografie, ponadto planuje się digitalizację najważniejszych materiałów przechowywanych w zasobie. Archiwum UMK zbiera też relacje i wspomnienia osób związanych z uniwersytetem.

Najczęściej udostępnianymi materiałami z zasobu archiwów wyższych uczelni są prace magisterskie i doktorskie, aczkolwiek w ostatnim okresie wśród kwerend dominują sprawy dotyczące obliczenia kapitału początkowego dla celów emerytalnych. Przykładowo, w 2003 r. Archiwum UAM w Poznaniu wystawiło około 12 tys. zaświadczeń o odbyciu studiów.

Od tematyki obrad konferencji zdecydowanie odbiegało wystąpienie Piotra Wojciechowskiego z Archiwum Miasta Stołecznego Warszawy. Archiwa gminne oraz powiatu warszawskiego, po wejściu w życie ustawy warszawskiej, zostały scalone i utworzyły w 2003 r. Archiwum Urzędu m. st. Warszawy. Utworzono wówczas 3 magazyny centralne i 18 dzielnicowych, w których łącznie przechowuje się 6500 mb. akt kategorii A i B. Dzięki przychylności władz stolicy, archiwum zostało wyposażone w nowoczesny sprzęt umożliwiający właściwe zabezpieczenie i przechowywanie zasobu. P. Wojciechowski zgłosił postulat utworzenia (reaktywowania) Archiwum Miejskiego, które mogłoby przechowywać zasób na zasadzie powierzenia. Poinformował też o planach utworzenia w ramach SAP sekcji archiwów samorządowych, jako miejsca służącego omawianiu problemów tych archiwów.

W trakcie dyskusji starano się odpowiedzieć na pytanie postawione w tytule konferencji. Podkreślono, że archiwa uczelni wyższych i instytucji naukowych bardzo często są niedoceniane, a władze uczelni przypominają sobie zazwyczaj o nich przy organizowaniu

jubileuszowych wystaw, bądź wizyt znanych osobistości. Zwrócono również uwagę na niski prestiż archiwum i zawodu archiwisty zakładowego. Zgłoszono też wiele postulatów, których realizacja powinna zmienić ten stan rzeczy. Jednym z nich stał się pomysł wprowadzenia do programów studiów wyższych, na wszystkich kierunkach, obowiązkowego przeszkolenia archiwalnego, którego celem byłoby wyrobienie u przyszłych absolwentów właściwego poglądu na rolę i miejsce archiwum w strukturach instytucji. Adam Cieślak z Archiwum UJ zwrócił uwagę na potrzebę utworzenia w każdej uczelni rady archiwalnej, wspierającej archiwum zarówno w pracy merytorycznej, jak i działaniach w kierunku przestrzegania prawidłowych zasad obiegu dokumentacji w uczelni. Dla podniesienia prestiżu archiwum, konieczne jest również włączanie się jego pracowników do działalności naukowej i edytorskiej uczelni, nie zaś ograniczanie się wyłącznie do prac administracyjnych. W podobnym duchu wypowiadała się dr Rita Majkowska, dyrektor Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie, która stwierdziła, że archiwa wyższych uczelni i instytucji naukowych powinny wypracować zasady metodyki archiwalnej dla specjalistycznej jednostki naukowej, gromadzącej spuścizny. Pracownicy archiwum powinni nie tylko przygotowywać pole do badań naukowych dla uczonych, ale także prowadzić samodzielne badania naukowe i prace nad edycjami źródeł.

W dyskusji przewijała się również tematyka dotycząca postępowania z pracami magisterskimi. Dr H. Krajewska podzieliła się spostrzeżeniem z uniwersytetów niemieckich, w których stosowana jest praktyka brakowania części prac magisterskich. Brakowaniu nie podlegają jedynie prace z zakresu humanistyki, natomiast o brakowaniu prac magisterskich z innych dziedzin nauki decyduje komisja złożona z archiwisty oraz dziekana wydziału, w którym powstała dana praca magisterska.

Dyskutanci podkreślali też potrzebę upowszechniania wiedzy o archiwach uczelnianych i ich zasobie, zwłaszcza poprzez tworzenie własnych stron internetowych. Za wzór dobrej strony archiwalnej uznano stronę NDAP.

J. Krochmal (ZNA)

11. SPOTKANIE PRZEWODNICZĄCYCH KOMISJI METODYCZNYCH ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

W dniu 28 VI 2004 r. w sali im. J. Siemieńskiego w AGAD odbyło się spotkanie przewodniczących komisji metodycznych archiwów państwowych z dr. Jackiem Krochmalem, kierownikiem ZNA. Wzięli w nim udział także doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, dr Andrzej Biernat, Dyrektor Generalny NDAP, i pracownicy ZNA. Celem spotkania była wymiana doświadczeń oraz omówienie problemów, z którymi spotykają się w swoich pracach komisje metodyczne.

W pierwszej kolejności omówiono zasady działania komisji metodycznej, wynikające z „Decyzji nr 1 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 20 I 2003 r. w sprawie

utworzenia w archiwach państwowych komisji metodycznych oraz określenia zakresu i trybu ich działania”. Aktualnie w archiwach działają 24 komisje metodyczne, w tym 17 komisji swoim działaniem obejmuje jedno archiwum, 6 komisji dwa archiwa i 1 komisja metodyczna 3 archiwa (AP w Poznaniu, Kaliszu i Lesznie). Omówiono również kwestie organizacyjne pracy komisji metodycznych. Kierownik ZNA zwrócił szczególną uwagę na zadania sekretarza komisji, kadencyjność komisji i związaną z tym konieczność odnawiania jej składu oraz częstotliwość zwoływania posiedzeń i liczbę zatwierdzanych na nich inwentarzy. Poruszono też kwestię współpracy przedstawicieli archiwów w komisjach, które swoim zakresem działania obejmują więcej niż jedno archiwum. Ponadto zapowiedziano zwiększenie ilości wizyt kierownika ZNA na posiedzeniach komisji metodycznych. Zasygnalizowano też niedociągnięcia pracy komisji metodycznych, znajdujące odzwierciedlenie w przesyłanych do ZNA protokołach z posiedzeń. Dr Jacek Krochmal zgłosił uwagi dotyczące treści samych protokołów, często lakonicznych, i przez to utrudniających zrozumienie procesu zapadania decyzji. Dodał także, że na posiedzeniach niektórych komisji brakuje dyskusji metodycznej, a niekiedy komisje przyjmują niewłaściwe metody pracy, co przejawia się brakiem instruktaży i recenzentów opracowywanych zespołów.

Doc. dr hab. Daria Nałęcz oraz dr Andrzej Biernat podkreślili, że komisja metodyczna w archiwum odpowiada za jakość opracowania pomocy archiwalnych, a jednocześnie pełni funkcje edukacyjne dla młodych pracowników. Zatem uchybienia w pracy komisji i jej słaba jakość wpływają na pracę całego archiwum. Komisja metodyczna, w opinii kierownictwa NDAP, powinna budować poczucie odpowiedzialności za pracę w archiwum, a jej członkowie mają obowiązek uczestniczyć w życiu intelektualnym oraz inicjować twórczą pracę i merytoryczną dyskusję w archiwum. Zachęcono członków komisji do bliższej współpracy z sąsiednimi archiwami oraz przedstawicielami innych środowisk, zwłaszcza uniwersyteckich.

Na spotkaniu omówiono również kwestie metodyczne. Dotyczyły one, przygotowywania informatorów po zasobie archiwum, zagadnień związanych z brakowaniem prowadzonym w archiwach, postępowania z kopiami materiałów archiwalnych przekazywanych z zagranicy oraz trudności z używaniem bazy danych IZA. Spotkanie posłużyło również zorientowaniu się, jakiego rodzaju wskazówek metodycznych najbardziej brakuje w pracy archiwów oraz, czy istnieje potrzeba ogólnoarchiwalnej dyskusji poświęconej nowelizacji wskazówek metodycznych do opracowania akt rodowo-majątkowych, szczątków zespołów, akt szkół, akt banków i akt PZPR. Kierownik ZNA przypomniał, że w najbliższym czasie będą opracowane wskazówki dla: akt sądowych (w tym hipotecznych) i prokuratur, druków ulotnych, fotografii, akt kancelarii austriackiej oraz oceny wartości dokumentacji geologicznej. Ponadto w ramach prac Centralnej Komisji Metodycznej przygotowywane są nowe przepisy dotyczące elektronicznego spisu zdawczo-odbiorczego, elektronicznego inwentarza książkowego oraz bazy danych SIGILLUM, do inwentaryzowania pieczęci.

A. Barszcz (ZNA)

12. DZIAŁALNOŚĆ CENTRALNEJ KOMISJI METODYCZNEJ W II KWARTALE 2004 R.

Centralna Komisja Metodyczna obradowała trzykrotnie (31 V, 16 VI, 1 VII) w okresie do 1 VII 2004 r. Przedmiotem obrad były prace nad zagadnieniami rozpoczętymi na poprzednich posiedzeniach. Priorytetem stało się zatwierdzenie elementów elektronicznego spisu zdawczo-odbiorczego, który zastąpić ma dotychczasowy wzór spisu zawarty w załączniku do „Rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 16 IX 2002 r. w sprawie postępowania z dokumentacją, zasad jej klasyfikowania i kwalifikowania oraz zasad i trybu przekazywania materiałów archiwalnych do archiwów państwowych” (Dz. U. z 2002 r., Nr 167, poz. 1375). Komisja omawiała także propozycje zmian treści samego rozporządzenia.

Co do kwestii wymogów technicznych, które powinien spełniać elektroniczny spis zdawczo-odbiorczy, komisja zgodziła się z opinią, że administracja rządowa nie może zmuszać instytucji przekazujących materiały drogą elektroniczną do używania oprogramowania konkretnej firmy, np. Microsoft. Archiwa państwowe powinny więc dawać możliwość dostarczania takich danych z wykorzystaniem dowolnego oprogramowania, umożliwiającego eksport danych za pomocą ogólnie przyjętego standardu opisu danych. Zaproponowano, aby archiwa zamieściły na stronach „Biuletynu Informacji Publicznej” (w postaci plików możliwych do pobrania, przygotowanych przez pracowników NDAP, a zatwierdzonych przez Centralną Komisję Metodyczną) przykładowe formularze spisów zdawczo-odbiorczych, w 3 wersjach:

- w programie Excel dla użytkowników oprogramowania Microsoft,
- w programie Open Office dla użytkowników tego produktu,
- zestrukturalizowany opis danych dla użytkowników nie posługujących się aplikacjami wymienionymi powyżej.

Członkowie komisji zaakceptowali również polskie tłumaczenie standardu ISAD (G), przygotowane przez dr. Huberta Wajsa. Ponadto przekazali polskie przykłady opisu materiałów archiwalnych, które włączono do tekstu standardu. Niebawem polska wersja standardu zostanie opublikowana przez NDAP, natomiast wszyscy zainteresowani już teraz mogą się z nią zapoznać na stronach Naukowego Portalu Archiwalnego ArchNet, www.archiwa.gov.pl (ikona Archnet).

Na posiedzeniu lipcowym przedyskutowano kolejną wersję projektu „Decyzji Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w sprawie struktury i zawartości komputerowych baz danych, w zakresie ujednoczonego opisu archiwalnego”. Głównym celem tego projektu jest uporządkowanie formatów opisów różnych rodzajów dokumentacji oraz dążenie do ujednoczenia struktur danych w bazach stosowanych w archiwach państwowych. Konsekwencją wprowadzenia tej decyzji stanie się konieczność dokonania zmian w istniejących bazach danych oraz dostosowanie metodyki archiwalnej do wymogów

komputeryzacji. Zamieszczone w projekcie elementy struktury baz danych zostały oparte o ISAD(G). Projekt będzie jeszcze omawiany na kolejnych posiedzeniach CKM.

Na najbliższym posiedzeniu komisji zostanie omówiony projekt wskazówek dotyczących sporządzania inwentarza książkowego. Zakład Naukowy Archiwistyki, zgodnie z decyzją komisji, rozesłał do archiwów ten projekt z prośbą o jego zaopiniowanie. Uwagi nadesłane przez archiwa dostarczono autorom projektu. Ponadto komisja zamierza zająć się projektem wskazówek metodycznych, dotyczących opracowania akt wytworzonych w okresie funkcjonowania kancelarii austriackiej, oraz omówić wytyczne w sprawie przygotowania bazy danych do inwentaryzowania pieczęci.

A. Barszcz (ZNA)

13. Z DZIAŁALNOŚCI ZESPOŁÓW NAUKOWYCH

Zespół do spraw opracowania druków ulotnych, któremu przewodniczy mgr Jerzy Grzelak (AP w Szczecinie), spotkał się w pierwszym półroczu 2004 r. trzykrotnie (18 II, 21 IV, 22–23 VI). W jego pracach, oprócz członków zespołu, uczestniczyli też specjaliści spoza archiwów: Marlena Jabłońska (Instytut Historii i Archiwistyki UMK w Toruniu), Agata Pietrzak (dział Zbiorów Ikonograficznych Biblioteki Narodowej) oraz Emilia Słomianowska (Gabinet Dokumentów Życia Społecznego Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie). W rezultacie przygotowano projekt wskazówek metodycznych dotyczących postępowania z materiałami ulotnymi oraz projekt standardu opisu materiałów ulotnych w środowisku elektronicznym wraz z instrukcją jego stosowania (dotyczy zarówno zbiorów materiałów ulotnych, jak i materiałów wchodzących w skład zespołów aktowych). Tematem najbliższego posiedzenia stanie się zagadnienie haseł przedmiotowych oraz indeksowania materiałów ulotnych. Planuje się również pierwsze testy standardu opisu.

Zespół do opracowania wskazówek metodycznych dla dokumentacji wytworzonej przez sądy, prokuraturę i notariat, którym kieruje mgr Sławomira Krupa (AP w Katowicach), obradował trzykrotnie w pierwszej połowie 2004 r. (1 III, 19 IV, 25 VI). Punktem wyjścia prac zespołu stał się, opracowany w 1991 r., projekt wskazówek metodycznych dotyczących opracowania akt sądowych wytworzonych w XIX–XX w. Wskazówki te zostaną rozszerzone o zasady opracowania akt prokuratur, akt i ksiąg gruntowych, wieczystych i hipotecznych, a także rejestrów sądowych. Zespół zamierza zająć się także aktualizacją, wydanych 20 I 1992 r., wytycznych w sprawie sporządzania indeksów do inwentarzy sądowych, oraz nowelizacją wskazówek metodycznych dotyczących opracowania akt notarialnych, wprowadzonych „Zarządzeniem nr 20 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z 15 lipca 1998 r.”.

Efektom prac zespołu jest opracowanie nowych załączników do wskazówek dotyczących opracowania akt sądowych od XIX w., zawierających nazwy oraz granice

chronologiczne zespołów sądów i prokuratur w zasobie archiwów państwowych (po 8 załączników dla zespołów sądów i zespołów prokuratur). Podjęto także wstępne prace nad ustaleniem zasad postępowania z aktami i księgami gruntowymi, wieczystymi i hipotecznymi oraz z rejestrami sądowymi. Problematyka ta, oraz zasady brakowania akt sądów i prokuratur, staną się tematem kolejnego spotkania zespołu, który zamierza rozszerzyć zakres swoich prac w związku ze spodziewanym przejmowaniem przez archiwa państwowe akt sądów wojskowych.

Zespół do spraw rozmieszczania zasobu w archiwach państwowych, kierowany przez dr. Jana Macholaka (AP w Szczecinie), spotkał się na posiedzeniu w dniu 4 IV. Celem jego prac stało się przygotowanie ogólnych zasad dotyczących rozmieszczenia materiałów archiwalnych. Z myślą o tym rozesłano do archiwów państwowych ankietę, która miała rozpoznać skalę rozproszenia zasobu oraz potrzeby archiwów w zakresie jego przemieszczenia. Jej wyniki wskazały na rozdzwięk pomiędzy teorią, a praktyką. Przykładowo, w pierwszej części ankiety, archiwa uznały za najważniejszą, zasadę niepodzielności zespołu archiwalnego, co nie znalazło odzwierciedlenia w formularzach, w których wymieniano zespoły do ewentualnych przemieszczeń. Po opracowaniu ankiety okazało się, że archiwa wskazały ok. 800 zespołów „rozbitych”, które winny być scalone w zasobie jednego archiwum oraz około 3200 zespołów, które należałoby przemieścić kierując się zasadą przynależności terytorialnej. Wyniki ankiety potwierdziły też przekonanie, że archiwa powstałe po 1975 r. mają, z reguły, największe oczekiwania co do przemieszczeń zespołów, które kierują do archiwów powstałych przed 1976 r. Na podstawie uzyskanych w ten sposób danych uznano, że kolejne spotkania zespołu powinny skoncentrować się na analizie postępowania z zespołami wytypowanymi przez archiwa do przemieszczeń, ze względu na potrzebę ich scalenia.

Po zapoznaniu się z wynikami ankiety zespół uznał, że głównym kryterium, brany pod uwagę przy opracowywaniu wskazówek metodycznych do rozmieszczenia zasobu powinna być zasada niepodzielności zespołu. Pozostałe dwie (pertynencji terytorialnej i historycznie ukształtowanego zasobu archiwum) będą traktowane jako zasady wspomagające. Zaproponowano również, aby data 1975/1976 (utworzenie obowiązującej aktualnie sieci archiwalnej), stała się cezurą, poza którą nie będzie się przemieszczać zasobu. W regulacjach powinien też znaleźć się zapis zobowiązujący pracowników nadzoru do informowania, lub działania w porozumieniu z archiwum poprzednio sprawującym nadzór nad daną jednostką organizacyjną. Ponadto zaproponowano utworzenie przy NDAP komisji opiniującej szczególne przypadki, wobec których wytyczne opracowane przez zespół okażą się niewystarczające. Zaakceptowano również, jako jeden z punktów wytycznych, projekt wskazówek do rozmieszczenia zasobu między oddziałami tego samego archiwum. Wobec akt metrykalnych i USC z tej samej miejscowości (parafii) zaproponowano, aby przechowywano je w nie więcej niż maksymalnie dwóch archiwach, z przyjęciem cezury 1876 r. (1874 r. dla Prus i zaboru pruskiego).

Zespół do spraw kształtowania narastającego zasobu archiwalnego w zakresie dokumentacji technicznej, kierowany przez dr. Waldemara Wysockiego (AAN), spotkał się w dniach 14–15 VI 2004 r., w archiwum piotrkowskim, na swoim kolejnym posiedzeniu. Zespół kontynuując problematykę poświęconą postępowaniu z dokumentacją techniczną w archiwach państwowych podjął, na podstawie opracowanych charakterystyk dokumentacji technicznej wytworzonej do 1945 r., dyskusję nad przygotowaniem nowych przepisów dotyczących opracowania tejże dokumentacji. Omawiano też zagadnienia związane z funkcjonowaniem bazy KITA oraz jej połączeniem z bazą IZA. Odniesiono się także do sugestii Centralnej Komisji Metodycznej w sprawie zmiany przepisów o postępowaniu z dokumentacją techniczną. Przedmiotem dyskusji stały się również kwestie towarzyszące opracowaniu słowniczka terminologii dokumentacji technicznej, a wreszcie przedstawiono projekty instrukcji oceny wartości dokumentacji geologicznej i wykazu kwalifikacyjnego dokumentacji geologicznej.

Członkowie zespołu naukowego „Informatyka i Archiwa”, a mianowicie: dr Anna Laszuk, COIA, dr Andrzej Biernat, Dyrektor Generalny NDAP, mgr Roman Kusyk oraz mgr Rafał Magryś, AP w Lublinie, mgr Adam Baniecki, oddział w Lubaniu AP we Wrocławiu, inż. Tomasz Broniszewski, AWR Bronimarkt, i przewodniczący zespołu mgr Henryk Krystek, AP w Poznaniu, spotkali się na posiedzeniu zorganizowanym w dniach 21–22 IV 2004 r. w AP w Poznaniu. W pierwszym dniu obrad przedstawiono propozycje standardu opisu skanów materiałów archiwalnych i omówiono standaryzację baz danych tworzonych i eksploatowanych w archiwach państwowych. Scharakteryzowano również pakiet OpenOffice, w zakresie jego zastosowania w archiwach. W drugim dniu dyskutowano o stronach internetowych archiwów państwowych, omawiano i prezentowano Naukowy Portal Archiwalny (ArchNet) oraz Internetowe Forum Archiwalne (IFAR).

A. Barszcz (ZNA), A. Czapelska (ZNA), E. Suchmiel (AAN), B. Karwalska (AP w Poznaniu)

14. UTWORZENIE ARCHIWUM PAŃSTWOWEGO DOKUMENTACJI OSOBOWEJ I PŁACOWEJ

Minister Kultury, realizując postanowienia „Ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach”, utworzył z dniem 1 VII 2004 r. Archiwum Państwowe Dokumentacji Osobowej i Płacowej. Rozporządzenie w tej sprawie opublikowano w „Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej” z dnia 22 czerwca 2004 r. (nr 142, pozycja 1503).

Archiwum mieści się w Milanówku (adres do korespondencji: ul. Stefana Okrzei 1, 05-822 Milanówek, skr. pocz. 164), a zakresem działania obejmuje obszar całego państwa. Na mocy „Decyzji nr 25 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 30 czerwca 2004 r.” otrzymało ono statut, określający strukturę organizacyjną, zakres działania oraz zadania. Dyrektor archiwum zostanie wyłoniony w drodze konkursu. Do tego czasu,

Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych powierzył pełnienie obowiązków dyrektora mgr inż. Wiesławie Majak.

Archiwum tworzą oddziały: Przejmowania i Kontraktów, Przechowywania, Informacji i Udostępniania, oraz działy: Administracyjno-Gospodarczy i Finansowo-Rachunkowy. W archiwum funkcjonować będzie również Komisja Archiwalnej Oceny Dokumentacji.

Archiwum będzie wykonywało zadania związane z przechowywaniem i udostępnianiem dokumentacji pracowniczej, w tym przejmowaniem jej w przypadku sądowego stwierdzenia braku środków finansowych na dalsze przechowywanie u likwidowanego, lub upadłego pracodawcy (art. 51u ust. 3 i art. 51w), lub przedsiębiorcy (art. 51r ust. 3), w odniesieniu do tego ostatniego także w sytuacjach określonych w art. 51r ust. 4. Archiwum może wykonywać również inne zadania archiwów państwowych określone w „Ustawie o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach”.

W. Majak (Archiwum Państwowe Dokumentacji Osobowej i Płacowej)

III. Z ŻYCIA ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

1. KONFERENCJE, SESJE, ZEBRANIA NAUKOWE

AAN

- 6 IV 2004 r. — tematem zebrania naukowego zorganizowanego z udziałem pracowników AAN była informacja o osiągnięciach archiwistów holenderskich w zakresie przechowywania i zabezpieczania zbiorów archiwalnych, przedstawiona przez Elżbietę Piliszek i Eugenię Szymczuk.

ADM

- 10 V 2004 r. — Ewa Podgórska i Krzysztof Pątek, pracownicy archiwum, oraz Kazimierz Schmidt, NDAP, wzięli udział w międzynarodowej konferencji naukowej nt. „Dokument filmowy i telewizyjny”, zorganizowanej w zamku piotrkowskim przez Instytut Historii Filii Akademii Świętokrzyskiej w Piotrkowie Trybunalskim. K. Schmidt podczas obrad sesji plenarnej oraz komisji archiwalnej wygłosił referaty.

AP W CZĘSTOCHOWIE

- 22–23 IV 2004 r. — w Wyższej Szkole Pedagogicznej odbyła się konferencja naukowa pt. „Żydzi Częstochowianie. Współistnienie, Holocaust, Pamięć”, w której E. Surma-Jończyk, dyrektor AP w Częstochowie, przedstawiła referat pt. „Źródła archiwalne do dziejów częstochowskich Żydów”. W konferencji poza częstochowskim środowiskiem naukowym wzięli również udział m.in. dr Felicja Karay z Izraela, dr Mark Kiel z USA, prof. dr hab. Feliks Tych, dyrektor ŻIH w Warszawie, oraz dr hab. Marta Meducka z Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach.

AP W GDAŃSKU

- 17–18 V 2004 r. — zostało zorganizowane seminarium na temat zabezpieczania, digitalizacji i udostępniania fotografii w zbiorach archiwów, bibliotek i muzeów. Organizatorami spotkania były: AP w Gdańsku, Gdańska Galeria Fotografii oraz Centralne Muzeum Morskie. Idea zorganizowania seminarium powstała podczas ubiegłorocznego sympozjum pod tym samym tytułem, zorganizowanego w ramach programu SEPIA w Krakowie. Spotkanie gdańskie adresowane było do osób odpowiedzialnych za zabezpieczanie kolekcji fotograficznych oraz decydujących o polityce zabezpieczania zbiorów w regionie pomorskim. Oprócz prelegentów z Polski, w obradach wzięli udział Włodek Witek, pochodzący z Trójmiasta, konserwator fotografii i papieru w Bibliotece Narodowej w Oslo. Wykładom towarzyszyły żywe dyskusje oraz pokazy zbiorów. Największym jednak osiągnięciem konferencji była wymiana doświadczeń oraz informacji o posiadanych kolekcjach. Zapowiedziano kolejne spotkania na temat opracowania dokumentacji fotograficznej oraz jej profilaktyki.

AP W KATOWICACH

- 25 V 2004 r. — na sesji „Dorobek społeczno-kulturalny i religijny ewangelików w Bytomiu i na Górnym Śląsku”, zorganizowanej w ramach obchodów 750-lecia lokacji Bytomia przez Parafię Ewangelicko-Augsburską w Bytomiu oraz Miejską Bibliotekę Publiczną w Bytomiu, dr Zdzisław Jedynak z Archiwum Państwowego w Katowicach wygłosił referat pt. „Dzieje ewangelików bytomskich w świetle materiałów przechowywanych w Archiwum Państwowym w Katowicach”.
- 18–19 VI 2004 r. — w Niemieckim Muzeum Górnicztwa w Bochum zorganizowano międzynarodową sesję naukową na temat „Spuścizna aktowa pruskiej administracji górniczej — inwentarz tematyczno-rzeczowy pruskiej administracji górniczej, hutniczej i zarządów salin: doświadczenia i perspektywy”. W sesji wzięli udział pracownicy archiwum katowickiego: mgr Michał Mączka wygłosił referat pt. „Materiały kartograficzne Wyższego Urzędu Górniczego we Wrocławiu, przechowywane w Archiwum Państwowym w Katowicach, dotyczące innych europejskich okręgów przemysłowych ze szczególnym uwzględnieniem Zagłębia Ruhry”, a dr Zdzisław Jedynak przedstawił temat „Pruska administracja górnicza i hutnicza na Śląsku w kontaktach z innymi okręgami przemysłowymi w Europie w latach 1763–1865”.
- 24 VI 2004 r. — w trakcie obrad sesji „Wybitni Niemcy związani z Gliwicami”, zorganizowanej przez Urząd Miasta Gliwice i Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej, mgr inż. Bogusław Małusecki z oddziału gliwickiego AP w Katowicach wygłosił referat pt. „Carl Schabik — architekt miejski Gliwic 1919–1945”.

AP W LUBLINIE

- 27–29 V 2004 r. — mgr Józef Kus uczestniczył w międzynarodowej konferencji naukowej Zamość—Łuck pt. „Grody, zamki, rezydencje na dawnych ziemiach wschodnich Rzeczypospolitej” zorganizowanej przez Muzeum Zamojskie w Zamościu i Wołyńskie Muzeum Krajoznawcze w Łucku. Wygłosił na niej referat pt. „Jarosław w planach wojskowych Jana III Sobieskiego”. Materiały z konferencji ukażą się drukiem.

AP W ŁODZI

- 26 IV 2004 r. — w ramach obrad zebrania naukowego, zorganizowanego w archiwum łódzkim Adrian Bryk zaprezentował referat pt. „Zarys dziejów ustrojowych Zjednoczenia Przemysłu Dziewiarskiego i Pończoszniczego w Łodzi (1959–1981)”, którego akta przechowuje archiwum łódzkie. Zebrani wysłuchali również relacji Krzysztofa Kolasy ze szkolenia dotyczącego gromadzenia i postępowania ze zbiorami nagrań.
- 23 VI 2004 r. — Julian Baranowski, starszy kustosz, wziął udział w dyskusji „Mity i stereotypy o łódzkim getcie”, zorganizowanej przez Towarzystwo Społeczno-

Kulturalne Żydów w Łodzi. Mówił o specyfice getta łódzkiego w porównaniu z innymi zamkniętymi dzielnicami funkcjonującymi w okresie II wojny światowej.

AP W PŁOCKU

- W trakcie dwóch zebrań naukowych zorganizowanych w plockim archiwum przedstawione zostały 2 referaty („Lekcja archiwalna — konspekt” — referat wygłosiła mgr Agata Radecka, oraz „Zarys dziejów kancelarii Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w latach 1918–1939” — referat wygłosiła mgr Jolanta Górka).

AP W POZNANIU

- 8 IV 2004 r. — podczas zabrania naukowego zorganizowanego w archiwum poznańskim mgr Maciej Zdunek przedstawił referat pt. „Traktat w Lubowli”.
- 23–25 IV 2004 r. — w zorganizowanym przez legnicki oddział SAP sympozjum pt.: „Polskie archiwa zakładowe w Unii Europejskiej” referaty wygłosili m.in.: dr Krzysztof Strykowski („Francuskie archiwa komunalne jako przykład archiwów samorządowych w Unii Europejskiej”) i mgr Henryk Krystek („Wpływ stosowania normy ISO serii 9000 na zmianę systemu obiegu dokumentacji oraz na proces aktotwórczy / informacjotwórczy/ we współczesnych zespołach archiwalnych”).
- 6 V 2004 r. — mgr Krzysztof Koleda przedstawił w trakcie zebrania naukowego referat pt. „130 lat urzędów stanu cywilnego w Wielkopolsce (organizacja, zasób, warunki przechowywania)”.
- 27–28 V 2004 r. — mgr Jolanta Niezborala i mgr Przemysław Wojciechowski uczestniczyli w seminarium pt. „Podnoszenie świadomości członków korpusu służby cywilnej na temat dylematów etycznych” zorganizowanym na zlecenie Urzędu Służby Cywilnej.
- 3 VI 2004 r. — przedmiotem zebrania naukowego był referat mgr. Przemysława Wojciechowskiego pt. „Przechowywanie i zabezpieczanie dokumentacji fotograficznej”. W drugiej części zebrania mgr Beata Karwalska zaprezentowała „Atlas zniszczeń dokumentów bibliotecznych i archiwalnych” autorstwa Bogusławy van Slooten z Archiwum Narodowego Holandii. W zebraniu uczestniczyli pracownicy archiwum oraz zaproszeni goście z Archiwum Archidiecezjalnego, Biblioteki Raczyńskich i Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie.
- 14–15 VI 2004 r. — mgr Henryk Krystek uczestniczył w posiedzeniu zespołu naukowego „Kształtowanie narastającego zasobu archiwalnego w zakresie dokumentacji technicznej”, które zorganizowano w AP w Piotrkowie Trybunalskim. Mgr Henryk Krystek wspólnie z mgr Eugenią Szymczuk z AAN, omówił kwestię funkcjonowania bazy danych KITA oraz przedstawił możliwość ewentualnego połączenia tejże z aplikacją IZA.

AP W RADOMIU

- 3–5 VI 2004 r. — archiwum wspólnie z Instytutem Filologii Polskiej UMCS w Lublinie, Kolegium Licencjackim UMCS w Radomiu i Radomskim Towarzystwem Naukowym przygotowało ogólnopolską konferencję naukową pt. „Rewolucja lat 1905–1907. Literatura, publicystyka i ikonografia”. W trakcie obrad, przedstawiciele kilkunastu krajowych wyższych uczelni wygłosili 36 referatów. Archiwum przygotowało, towarzyszącą konferencji, wystawę dokumentów i wydawnictw prasowych z lat 1905–1907, koncentrujących się merytorycznie na treściach literackich, poetyckich i symbolicznych (jednostki aktowe, plakaty, druki ulotne, rysunki satyryczne, utwory poetyckie). Ekspozycja spotkała się z dużym uznaniem uczestniczących w obradach osób, a część z tworzących ją dokumentów posłużyła za materiał ilustracyjny wydawnictwa pokonferencyjnego. Komisarzami wystawy były mgr Małgorzata Comber i mgr Jolanta Rogala.

AP W SIEDLCACH

- 12 V 2004 r. — mgr Grzegorz Welik, pracownik archiwum, wziął udział w sesji na temat: „Straże pożarne Południowego Podlasia i Wschodniego Mazowsza — dzieje i teraźniejszość”, która odbyła się w Muzeum Pożarnictwa w Kotuniu. Wygłosił tam referat pt. „Źródła do dziejów ruchu strażackiego w zasobie Archiwum Państwowego w Siedlcach”.
- 27–28 V 2004 r. — w Muzeum Regionalnym w Siedlcach odbyła się sesja naukowa „Szlachta Podlaska od połowy XIX w. do III Rzeczypospolitej”, zorganizowana we współpracy z AP w Siedlcach oraz z Muzeum Regionalnym, Akademią Podlaską, Polskim Towarzystwem Ziemiańskim oraz Stowarzyszeniem Dom Polski „Sarmacja”. W obradach sesji oraz objeździe naukowym wzięło udział kilkunastu naukowców reprezentujących ośrodki naukowe z Siedlec i Warszawy (Akademia Podlaska, Uniwersytet Warszawski, Zamek Królewski, Państwowa Służba Ochrony Zabytków). Referaty wygłosili m.in. dr Urszula Głowacka-Maksymiuk, dyrektor AP w Siedlcach („Ziemianie w akcji gminnej i tajnym nauczaniu na przełomie XIX i XX w.”), oraz mgr Grzegorz Welik, pracownik archiwum („Życie codzienne ziemian podlaskich na przełomie XIX i XX w.”). Sesji towarzyszyła wystawa muzealna „Dwory i pałace regionu” przedstawiająca m. in. plany folwarków ze zbiorów AP w Siedlcach.

AP W SUWAŁKACH

- 28 VI 2004 r. — w trakcie sesji popularnonaukowej, zorganizowanej w ramach zjazdu członków Stowarzyszenia Przyjaciół Suwalszczyzny, mgr Sławomir Filipowicz przedstawił zebrany referat pt. „Życie codzienne suwałczan w XIX w.”, opracowany w dużej mierze na podstawie zespołu „Akta miasta Suwałk 1808–1914”, połączony z prezentacją multimedialną.

AP W SZCZECINIE

- 24 IV 2004 r. — w Akademii Europejskiej w Kulicach, placówce zajmującej się współpracą polsko-niemiecką w dziedzinie nauki i kultury, odbyła się konferencja pt. „Historischer Arbeitskreis Stettin”, w której uczestniczył przedstawiciel archiwum mgr Witold Mijal. W trakcie tego spotkania zaprezentował informację o szczecińskim zasobie archiwalnym i zasadach jego udostępniania. Przedstawił też, poprzedzony obszernym wstępem, drukowany rejestr robotników przymusowych z okresu II wojny światowej oraz szczeciński przewodnik po zasobie.
- W ramach zebrań naukowych organizowanych systematycznie w archiwum szczecińskim przedstawiono następujące referaty: mgr Anna Łazarek — „Informacja z pobytu w archiwum departamentu Gironde we Francji” (16 IV); Andrzej Jabłoński i Adrian Aliszewski — „System informatyczny Archiwum Państwowego w Szczecinie” (14 V); dr Paweł Gut — „Program ARIADNE — inwentarze archiwów z Pomorza Przedniego” (15 VI).

AP W TORUNIU

- 2 IV 2004 r. — w trakcie zebrania naukowego, połączonego z zebraniem oddziału toruńskiego SAP, referat pt. „Problemy selekcji materiałów archiwalnych” wygłosił mgr Eugeniusz Borodij, kierownik oddziału ds. archiwów zakładowych AP w Bydgoszczy.

AP W ZIELONEJ GÓRZE

- 28 V 2004 r. — dr Tadeusz Dzwonkowski wziął udział w konferencji naukowej pt. „Wydarzenia zielonogórskie w 1960 r.”, zorganizowanej przez poznański oddział Instytutu Pamięci Narodowej oraz Urząd Miejski w Zielonej, przedstawiając referat „Źródła do wydarzeń zielonogórskich w 1960 r. przechowywane w archiwach państwowych”.
- 3 VI 2004 r. — archiwum wspólnie z Instytutem Historii Uniwersytetu Zielonogórskiego i Urzędem Miejskim w Zielonej Górze zorganizowało konferencję pt. „15-lecie wyborów do Sejmu i Senatu”. Referat pt. „Działania zielonogórskiej służby bezpieczeństwa przed wyborami w czerwcu 1989 r.” wygłosił dr Tadeusz Dzwonkowski

2. SZKOLENIA, KOMISJE METODYCZNE

AAN

- 28 IV 2004 r. — na posiedzeniu Komisji Metodycznej zatwierdzono opracowanie czterech zespołów szczytkowych. Omówiono też projekty dwóch baz danych dotyczących relacji o deportacjach ludności polskiej z Kresów Wschodnich II RP po 17 IX 1939 r. (zgrupowanych na mikrofilmach z akt przechowywanych w zbiorach

Instytutu Hoovera) oraz bazy dla negatywów zabezpieczających zasób fotograficzny AAN.

AP W KIELCACH

- Komisja Metodyczna zbierała się dwukrotnie: 2 IV przedyskutowano projekt wskazówek metodycznych w sprawie sporządzania inwentarza książkowego; 4 IV omawiano m.in. inwentarze ze wstępami do zespołów akt: „Państwowych Biur Notarialnych” w Jędrzejowie, Miechowie, Szczekocinach i Włoszczowie, zatwierdzono spisy zdawczo-odbiorcze i kwalifikację do grup A2 i A3 zespołów przejętych w 2003 r. i I kwartale 2004 r.

AP W ŁODZI

- 6 V, 18 V 2004 r. — staraniem Wydziału Spraw Obywatelskich i Migracji Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego wspólnie z oddziałem łódzkim Stowarzyszenia Urzędników Stanu Cywilnego RP zorganizowano szkolenie kierowników urzędów stanu cywilnego z województwa łódzkiego (w Ośrodku Szkoleniowym w Dobieszkwie i w Ośrodku PKP „Zacisze” w Spale). Jednym z ważnych zagadnień poruszanych na tym spotkaniu była sprawa obowiązków kierownika urzędu stanu cywilnego w zakresie prowadzenia i zabezpieczenia zasobów archiwalnych urzędów. W trakcie szkolenia specjalistyczny referat pt. „Prawidłowe warunki przechowywania oraz ochrony zasobu archiwalnego przed zniszczeniem” wygłosiła Stanisława Murawska, kierownik działu Konserwacji i Reprografii AP w Łodzi. Łącznie w szkoleniach wzięło udział ok. 120 osób, które mogły zapoznać się m. in. z potencjalnymi źródłami zagrożeń dla cennych akt stanu cywilnego oraz wymogami odnośnie stanu fizycznego przekazywanych do archiwów państwowych dokumentów.
- 14 VI 2004 r. — w trakcie zebrania łódzkiego oddziału SAP w siedzibie Centralnego Muzeum Włókiennictwa w Łodzi, Stanisława Murawska, kierownik Działu Konserwacji i Reprografii, przedstawiła prelekcję poświęconą prawidłowemu przechowywaniu oraz ochronie przed zniszczeniem akt. Zwróciła szczególną uwagę na działania mające nie dopuścić do zniszczenia dokumentacji.

AP W POZNANIU

- 17 VI 2004 r. — mgr Beata Karwalska na posiedzeniu Komisji Metodycznej przedstawiła propozycje opracowania akt niemieckiej listy narodowościowej.
- 17 VI 2004 r. — mgr Tadeusz Grabarz i mgr Marek Szczepaniak na posiedzeniu Komisji Archiwalnej Oceny Dokumentacji omówili problem przejmowania przez archiwum akt z sądów rejonowych, wartość źródłową tych materiałów, fizyczny stan zachowania oraz koszty i efekty ich konserwacji.

AP W SZCZECINIE

- Komisja Metodyczna archiwum szczecińskiego zbierała się na swoich posiedzeniach dwukrotnie. Tematem spotkań były następujące zagadnienia:
 22 I 2004 r. — wstęp do inwentarza zespołu „Archiwum Książąt Wołogoskich [Herzoglich Wolgaster Archiv] [1258] 1532–1638 [1722] przygotowany przez mgr Annę Łazarek;
 26 V 2004 r. — opracowane przez Pawła Guta wstępy do zespołów: „Zarząd Budowy Dróg na Pomorzu 1938–1944 [Strassenbauverwaltung in Pommern]”, „Okręgowy Sąd Administracyjny w Koszalinie 1935–1939 [Bezirksverwaltungsgericht zu Köslin]” oraz informacje do zespołów: „Obwód Seegrund [Amtsbezirk Seegrund] [1831] 1874–1909”; „Państwowa Kasa Powiatowa w Kamieniu Pomorskim [Staatliche Kreiskasse in Kammin in Pommern] 1852–1925”; „Główny Urząd Celny w Stralsundzie [Hauptzollamt Stralsund] 1870–1928”; „Królewska Kasa Leśna w Międzyzdrojach [Königliche Forst Kasse in Misdroy] 1903–1912”; opracowane przez Jolantę Borak informacje do zespołu: „Powiatowa Spółdzielnia Rolniczo-Handlowa z odpowiedzialnością udziałami w Myśliborzu 1945–1948” oraz zbioru akt „Komitetów Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego z terenu działania AP Szczecin Oddział w Stargardzie Szczecińskim 1982–1989”; instruktaż do zdjęć lotniczych znajdujących się w zasobie AP Szczecin Oddział Gorzów inwentaryzowanych przez Juliusza Sikorskiego; informacja do zespołu „Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych w Szczecinie 1948–1997” opracowana przez Michała Wasiluka, studenta V roku Uniwersytetu Szczecińskiego przebywającego na praktyce w AP w Szczecinie; projekt wskazówek metodycznych w sprawie sporządzania inwentarza książkowego.

AP W TORUNIU

- 31 V 2004 r. — przedmiotem posiedzenia Komisji Metodycznej był podział zasobu oddziału we Włocławku na grupy według zasad uproszczonego opracowania oraz projekt instruktażu w sprawie sporządzania inwentarza książkowego.
- 16 VI 2004 r. — tematem spotkania Komisji Metodycznej były: wstęp do zespołu „Sąd Grodzki w Chełmnie z l. 1929–1939 [1972]”, opracowany przez mgr. S. Pułkownika i recenzowany przez mgr L. Pomerence; wstęp do zespołu „Sąd Powiatowy w Chełmnie z l. 1920–1929 [1943]” — autor mgr S. Pułkownik, recenzent — mgr L. Pomerence; wstęp do zespołu „Powiatowe Biuro Geodezji i Urzędzeń Rolnych we Włocławku z l. 1945–1975” — dr T. Dziki, recenzja — mgr M. Gruszczyńska; wstęp do zespołu „Komenda Powiatowa Policji Państwowej w Grudziądzu z l. 1920–1939” — studenci archiwistyki (praktyka II stopnia), recenzja — mgr Z. Woźniak; wstęp do zespołu „Rejon Kontroli Skarbowej w Brodnicy z l. 1928–1939” — studenci archiwistyki (praktyka II stopnia), recenzja — mgr Z. Woźniak.

- 23 VI 2004 r. — Komisja Metodyczna omawiała podział zasobu archiwum (centrala w Toruniu) na grupy według zasad uproszczonego opracowania.

AP M. ST. WARSZAWY

- V 2004 r. — archiwum przeprowadziło szkolenie archiwalne dla pracowników Urzędu m. st. Warszawy pod kątem funkcjonowania kancelarii, posługiwania się rzeczowym wykazem akt oraz archiwizowania dokumentacji urzędu i przekazywania jej do archiwum zakładowego. Przeszkolono 226 osób.

3. WSPÓŁPRACA Z LOKALNYMI WŁADZAMI I INSTYTUCJAMI NAUKOWO-KULTURALNYMI

AP W BYDGOSZCZY

- 29 IV 2004 r. — dr hab. Janusz Kutta, dyrektor archiwum, został uhonorowany „Medalem Stolema”, przyznawanym przez Zrzeszenie Pomorsko Kaszubskie osobom zasłużonym dla kaszubszczyzny. Uroczystość odbyła się w Starym Ratuszu w Gdańsku.

AP W GDAŃSKU

- 12 VII 2004 r. — otwarta została wystawa pt. „Rzeźby barokowych organów Bazyliki Mariackiej”, zorganizowana przez Koło Naukowe Studentów Historii Sztuki im. Willi Drosta z Uniwersytetu Gdańskiego i Bazylikę Mariacką pod patronatem archiwum gdańskiego. Ekspozycja ta jest elementem projektu realizowanego przez Koło Naukowe Studentów, który ma na celu przypomnienie wizerunku, sporządzenie dokumentacji fotograficznej i inwentaryzacji rzeźb pochodzących z XVIII-wiecznego prospektu organowego Jana Henryka Meissnera, przeprowadzenie podstawowych, zabezpieczających prac konserwatorskich tych dzieł sztuki, wydanie katalogu prezentującego efekty tych zabiegów, organizację studenckiego koncertu organowego. Udział archiwum w tym przedsięwzięciu polegał na udostępnieniu ze swoich zbiorów dokumentacji fotograficznej i rysunkowej dotyczącej Bazyliki Mariackiej w Gdańsku, sporządzonej przez architekta Jakuba Deurera w latach 1942–1944, oraz na nieodpłatnym wykonaniu skanów z tych materiałów i ich elektronicznym opracowaniu.

AP W KATOWICACH

- 21 V 2004 r. — w archiwum odbyło się spotkanie z przedstawicielami Towarzystwa Miłośników Ziemi Żywieckiej w sprawie inicjatywy wydawniczej dotyczącej *Kroniki, czyli zestawienia wydarzeń z okolic Żywca i Oświęcimia*, opracowanej w XIX w. przez ks. Franciszka Augustina.

AP W KIELCACH

- 30 V 2004 r. — w sandomierskiej bazylice katedralnej odbyło się poświęcenie sztandaru Jednostki Strzeleckiej 2018 w Sandomierzu im. 2 pp. Leg. AK. Mszę świętą celebrował Jego Ekscelencja Bp Sandomierski prof. dr Andrzej Dzięga. Honorowy patronat nad uroczystością objął Ryszard Kaczorowski, b. Prezydent RP na Wychodźstwie (Londyn). Wśród oficjalnych gości byli obecni m.in. Jan Kasprzyk, reprezentujący Prezydenta Kaczorowskiego, Bogusław Nizieński, Rzecznik Interesu Publicznego, dr Janusz Cisek b. dyrektor Instytutu Józefa Piłsudskiego w USA, oraz przedstawiciele dowództwa wojsk lądowych i lotniczych. W uroczystościach uczestniczyli przedstawiciele środowisk kombatanckich AK, NSZ i BCh m.in. z Bełchatowa, Krakowa, Poznania, i Sandomierza. Następnie w Domu Katolickim w Sandomierzu odbyła się uroczystość przekazania sztandaru Jednostce Strzeleckiej. W pracach Komitetu Organizacyjnego uczestniczył mgr Piotr Pawłowski, kierownik oddziału w Sandomierzu archiwum kieleckiego, który otrzymał, z rąk mł. inspektora Adama Bidasa, Komendanta Jednostki Strzeleckiej w Sandomierzu, pamiątkowy dyplom.
- 1 VI 2004 r. — odbyło się Walne Zebranie Sprawozdawczo-Wyborcze Kieleckiego Towarzystwa Naukowego. Mgr Elwira Szczepaniak, dyrektor archiwum, została wiceprzewodniczącą Komisji Rewizyjnej.

AP W KRAKOWIE

- 6 V 2004 r. — w siedzibie Izby Przemysłowo-Handlowej w Krakowie odbyło się otwarcie wystawy przygotowanej przez pracowników archiwum pt. „Kraków w Europie, Europa w Krakowie. Kontakty gospodarcze XIV–XVII w.”, zorganizowanej z okazji przystąpienia Polski do Unii Europejskiej.
- 5–6 VI 2004 r. — archiwum krakowskie, jako jedna z trzynastu instytucji, uczestniczyło w obchodach „VI Małopolskich Dni Dziedzictwa Kulturowego” organizowanych pod patronatem Marszałka Województwa Małopolskiego. W ciągu dwóch dni pracownicy AP przeprowadzili 8 pokazów poświęconych dziejom Krakowa w okresie staropolskim, w których uczestniczyło blisko 400 osób.
- 8 VI 2004 r. — w ramach „Dni Wiśnicza 2004”, dr Kamila Follprecht wygłosiła referat pt. „Archiwalia wiśniczne w zbiorach Archiwum Państwowego w Krakowie”, który towarzyszył wystawie prezentującej najciekawsze archiwalia dotyczące miasta.

AP W LUBLINIE

- 12 V 2004 r. — lubelski oddział Związku Piłsudczyków zorganizował z okazji 69. rocznicy śmierci Marszałka Józefa Piłsudskiego, w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie spotkanie, podczas którego

wręczono Tomaszowi Rodziewiczowi, archiwście z AP w Lublinie, wiceprezesowi Zarządu Oddziału Towarzystwa Przyjaciół Grodna i Wilna w Lublinie, „Medal i Dyplom Prezydenta Miasta Lublina”. Medal przyznano w uznaniu jego „zasług wniesionych dla Miasta Lublina ofiarną działalnością patriotyczną i obywatelską”. T. Rodziewicz został wyróżniony m. in. za: publikowane w prasie i czasopismach lubelskich artykuły o tematyce historycznej i patriotycznej dotyczące historii samorządu lubelskiego, postaci Marszałka J. Piłsudskiego i Kresów Wschodnich II RP; zainicjowanie akcji renowacji olejnego portretu Marszałka J. Piłsudskiego przechowywanego w AP w Lublinie; przyczynienie się do odtworzenia tablicy poświęconej Legionom J. Piłsudskiego na wschodniej ścianie lubelskiego ratusza; działalność w Towarzystwie Przyjaciół Grodna i Wilna oraz wystawy fotograficzne dotyczące Wilna i Wileńszczyzny.

AP W ŁODZI

- 19 IV 2004 r. — podczas uroczystego wieczoru, poświęconego 61. rocznicy wybuchu powstania w Getcie Warszawskim, zorganizowanego w Teatrze Żydowskim w Warszawie, Julian Baranowski, starszy kustosz archiwum łódzkiego, został odznaczony „Medalem Powstania w Getcie Warszawskim”. Medal ten przyznawany jest za szczególne zasługi w dziele pojednania, wzajemnego zrozumienia i harmonijnego współżycia Polaków i Żydów.

AP W PIOTRKOWIE TRYBUNALSKIM

- 10 V 2004 r. — w Zamku Królewskim w Piotrkowie zorganizowano międzynarodową konferencję naukową pt. „Dokument filmowy i telewizyjny”, której towarzyszyła wystawa dokumentów pergaminowych i papierowych udostępnionych z zasobu miejscowego archiwum.
- 5–6 VI 2004 r. — w związku z 600. rocznicą ponowienia praw miejskich Piotrkowa Trybunalskiego zorganizowano konferencję naukową i uroczystą sesję Rady Miasta. AP w Piotrkowie włączyło się w organizację tych imprez udostępniając dokumenty.

AP W SIEDLCACH

- 7 II 2004 r. — archiwum siedleckie wspólnie z Podlaskim Towarzystwem Muzycznym przystąpiło do prac nad opracowaniem i opublikowaniem „Siedleckiego leksykonu kultury muzycznej”. W trakcie zebrania założycielskiego, w siedzibie archiwum, powołano kolegium redakcyjne w składzie: dr Katarzyna Sołonko-Janczewska (Biblioteka Narodowa w Warszawie), dr Urszula Głowacka-Maksymiuk (AP w Siedlcach), Grzegorz Welik (AP w Siedlcach), Maria Nowosielska (Podlaskie Towarzystwo Muzyczne), Grzegorz Jastrzębski (Podlaskie Towarzystwo Muzyczne), Zofia Andrzejewska (Państwowa Służba Ochrony Zabytków). Kolegium podjęło decyzję o opracowaniu w pierwszej kolejności haseł rzeczowych, do których materiał

jest w znacznej części zebrany, oraz o równoległym prowadzeniu kwerendy do haseł biograficznych.

- 13 III 2004 r. — w archiwum siedleckim odbyło się spotkanie z przedstawicielami samorządów miasta i regionu. Uczestniczyli w nim: marszałek Arkadiusz Czartoryski, członek Zarządu Województwa Mazowieckiego, Stefan Szańkowski, kierownik siedleckiej delegatury urzędu marszałkowskiego, oraz Stefan Somla, wiceprzewodniczący Rady Miasta Siedlce. Gospodarz spotkania, dr Urszula Głowacka-Maksymiuk, omówiła dotychczasową działalność archiwum i przedstawiła plany na przyszłość. Goście obok wyrazów uznania złożyli obietnicę przyznania pomocy finansowej na cele wydawnicze. W rezultacie spotkania archiwum otrzymało dofinansowanie ze strony samorządu województwa mazowieckiego na wydanie kolejnego tomu. „Prac Archiwalno-Konserwatorskich”.
- 16 VI 2004 r. — dr Urszula Głowacka-Maksymiuk otrzymała „Medal za zasługi dla Siedleckiej Humanistyki im. księżnej Aleksandry Ogińskiej”. Medal został przyznany przez Radę Wydziału Humanistycznego Akademii Podlaskiej w Siedlcach w uznaniu dla zasług dyrektora siedleckiego archiwum dla rozwoju i upowszechniania nauk humanistycznych w Siedlcach. Wręczenie medalu odbyło się podczas uroczystego posiedzenia Rady Wydziału.
- 30 VI 2004 r. — podczas spotkania zorganizowanego w archiwum siedleckim, z udziałem dr Urszuli Głowackiej-Maksymiuk, dyrektora archiwum, oraz prof. Marka Kwiatkowskiego, dyrektora Łazienek Królewskich, omówiono problemy związane ze stanem źródeł archiwalnych dotyczących zabytkowych obiektów doby klasycyzmu w Siedlcach oraz zabytków budownictwa drewnianego, zgromadzonych przez prof. Kwiatkowskiego w założonym przez niego skansenie w Suchej.

AP W SZCZECINIE

- 13 IV 2004 r. — senator Ryszard Józef Sławiński, przewodniczący senackiej komisji kultury, spotkał się w archiwum szczecińskim z jego dyrekcją oraz kierownikami oddziałów. W trakcie rozmowy poruszano zagadnienia dotyczące funkcjonowania archiwum, jego zadań i form pracy. Dyrektor archiwum zabiegał o środki na remont pomieszczeń, oddanych do dyspozycji archiwum w Międzyzdrojach, oraz na budowę magazynu w Dobrej.
- 16 IV 2004 r. — w ramach tradycyjnych spotkań szczecińskich archiwistów z przedstawicielami głównych instytucji w województwie wytwarzających akta, archiwum odwiedził Józef Jerzy Faliński, były marszałek województwa zachodniopomorskiego. Z obecnymi pracownikami merytorycznymi podzielił się refleksją na temat funkcjonowania swojego urzędu, przedstawił zakres podejmowanych działań i ich efekty. Podkreślił, iż ma to swoje odzwierciedlenie w

wytworzonych dokumentach, które niewątpliwie po latach będą przedmiotem naukowej oceny. Równocześnie podziękował za wsparcie ze strony archiwum, szczególnie w sferze nauki i kultury.

AP W TORUNIU

- 19 V 2004 r. — w ramach współpracy archiwum z Uniwersytetem III Wieku w Toruniu dr W. Szczuczko wygłosił wykład pt. „Epoka Jagiellonów w Polsce i Europie”.
- 29 V 2004 r. — w ramach odbywającej się w Toruniu konferencji nauczycieli „Tradycja i mity w edukacji historyka”, archiwum przygotowało i przeprowadziło multimedialny pokaz polskich i zagranicznych stron internetowych o charakterze edukacyjnym.
- 3 VI 2004 r. — dr Tomasz Dziki z oddziału włocławskiego archiwum zaangażował się w prace jury międzyszkolnego konkursu historycznego z cyklu „Historia małych ojczyzn”, zorganizowanego przez włocławski oddział Polskiego Towarzystwa Historycznego, pt. „Gospodarka na Kujawach Wschodnich oraz Ziemi Dobrzyńskiej i jej związki z Europą na przestrzeni wieków”.
- 21 VI 2004 r. — w archiwum odbył się multimedialny pokaz polskich i zagranicznych stron internetowych o charakterze edukacyjnym dla metodyków z Kujawsko-Pomorskiego Centrum Kształcenia Nauczycieli. Prezentację, pod kątem projektu „Archiwum wirtualne kujawsko-pomorskie”, poprowadzili dyrektor dr hab. Jarosław Poraziński i dr Krzysztof Kopiński.

AP M. ST. WARSZAWY

- 23 IV 2004 r. — w Pracowni Naukowej oddziału pułtuskiego archiwum odbyło się spotkanie z prof. dr. hab. Romualdem Turkowskim na temat „Ruch ludowy w powiecie pułtuskim po II wojnie światowej”. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele władz powiatu i miasta ze starostą Tadeuszem Nalewajkiem i wiceburmistrzem Andrzejem Wydrą, dziekan Wydziału Historycznego Wyższej Szkoły Humanistycznej prof. dr hab. Józef Ryszard Szaflik, dyrektorzy pułtuskich placówek kulturalnych i oświatowych oraz mieszkańcy powiatu pułtuskiego.
- 26 V 2004 r. — mgr Ryszard Wojtkowski, dyrektor AP m. st. Warszawy, uczestniczył w sejmiku regionalnych towarzystw kultury, na którym omawiano projekt powołania centrum informacji kulturalnej.
- 28–29 V 2004 r. — dyrektor AP m. st. Warszawy, uczestniczył w konferencji pt. „Własność a dobra kultury”, zorganizowanej w Kazimierzu Dolnym przez Fundację im. Stefana Batorego, na której omawiano problemy instytucji kulturalnych związane z reprivatyzacją dóbr kultury.
- 9 VI 2004 r. — w warszawskiej siedzibie archiwum spotkał się zespół powołany przez Prezydenta Warszawy, którego zadaniem jest obliczenie strat poniesionych przez

Warszawę w czasie II wojny światowej. Archiwum posiada w swoim zasobie zespoły umożliwiające przeprowadzenie takich badań.

- 14 VI 2004 r. — w oddziale w Grodzisku Mazowieckim zorganizowane zostało spotkanie z udziałem m.in. Ryszarda Wojtkowskiego, dyrektora AP m.st. Warszawy, Grzegorza Benedykcińskiego, burmistrza Grodziska Mazowieckiego, dr. Andrzeja Stawarza, dyrektora Muzeum Niepodległości, w sprawie realizacji projektu „Grodzisk Mazowiecki w fotografii”, obejmującego: album fotograficzny, wystawę zdjęć i konkurs dla młodzieży.
- 22 VI 2004 r. — w siedzibie archiwum odbyło się posiedzenie senatu Wyższej Szkoły Rozwoju Lokalnego w Żyrardowie, podczas którego Ryszard Wojtkowski, dyrektor AP m. st. Warszawy, przedstawił historię, zadania, działalność archiwum oraz możliwości współpracy.

AP W ZIELONEJ GÓRZE

- 20 V 2004 r. — w archiwum gościli radni Gminy Zielona Góra w związku z XXI sesją wyjazdową Rady Gminy. W trakcie wizyty poznali dzieje archiwum, jego zasób oraz bieżące potrzeby.

4. NABYTKI I DAROWIZNY

AAN

- 21 VI 2004 r. — w siedzibie Muzeum Kolekcji im. Jana Pawła II nastąpiło uroczyste przekazanie do zasobu AAN spuścizny aktowej Romualda Śreniawy-Szypiowskiego, historyka, archiwisty, żołnierza Armii Krajowej, uczestnika powstania warszawskiego, twórcy prywatnego zbioru dokumentacji dotyczącej tego powstania. Kolekcję tworzą m.in.: ankiety osobowe żołnierzy powstania warszawskiego wraz z ich relacjami, fotografiami i dokumentami osobistymi; oryginalne dokumenty Związku Walki Zbrojnej-Armii Krajowej, oryginalne dokumenty z okresu powstania, prasa konspiracyjna i powstańcza, wyniki kwerend źródłowych dotyczących dziejów powstania. Uroczystości towarzyszyły pokazy filmów dokumentalnych (relacje Janusza Brochowicza-Lewińskiego z batalionu „Parasol”, Józefa Krzyczkowskiego, dowódcy grupy „Kampinos”) oraz wystawa okolicznościowa „Archiwum Romualda Śreniawy-Szypiowskiego”.
- W II kwartale 2004 r. tradycyjnie kontynuowano spotkania z przedstawicielami środowisk kombatanckich, m.in. z Ewą Morawską, córką dowódcy oddziałów „Kedywu” Obwodu AK Żoliborz (6 IV), przedstawicielami środowiska żołnierzy grupy „Kampinos” AK (22 IV), przedstawicielami Koła numer 1 Warszawskiego Zarządu Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej (14 V), Maciejem Szymańskim, przedstawicielem środowiska żołnierzy Brygady Świętokrzyskiej NSZ (19 V),

przedstawicielami zarządu środowiska żołnierzy Obwodu Ochota AK (24 V), Moniką Leską, żoną Kazimierza Leskiego „Bradla” (2 VI), Marią Bogucką, przewodniczącą warszawskiego Zarządu „Wspólnoty Polskiej” (16 VI).

- Z ważniejszych i większych nabytków drugiego kwartału 2004 r. wspomnieć warto przejęcie zespołów akt „Ministerstwa Łączności w Warszawie z lat 1989–2001” (196 j.a.) i „Krajowego Związku Kas Chorych w Warszawie z lat 1999-2002” (70 j.a.) oraz dopływów do zespołów akt „Urzędu Patentowego PRL w Warszawie (9837 j.a. z lat 1965–1987)” i „Prokuratury Generalnej PRL w Warszawie (451 j.a. z lat 1950–1989)”.

AP W SUWAŁKACH

- W II kwartale 2004 r. zbiory archiwalne i biblioteczne archiwum wzbogaciły się o materiały przekazane w formie darów przez spadkobierców osób związanych w przeszłości z Suwałkami i Suwalszczyzną. Zakończono formalności związane z przejęciem materiałów suwalskiego adwokata Czesława Lutostańskiego z lat 1872–1939 (346 j.a., 1,3 m.b.) oraz otrzymano od wnuka Michała Barszczewskiego, jednego z suwalskich lekarzy, zbiór 21 fotografii wykonanych w pierwszych dziesięcioleciach XX w. wraz z unikalną publikacją wydaną w 1938 r. w Suwałkach.

AP W TORUNIU

- 6 V 2004 r. — archiwum przejęło w charakterze depozytu z Towarzystwa Naukowego w Toruniu zbiór fotokopii, mikrofilmów oraz fotografii, na który składają się m.in. kopie katastru fryderycjańskiego, rękopisów Biblioteki w Uppsali, rękopisów z Kammerarkivet w Sztokholmie, rękopisów Biblioteki Czartoryskich w Krakowie oraz Missiva z AP w Gdańsku. Po zewidencjonowaniu zbiór zostanie dołączony jako dopływ do zespołu „Zbiory archiwalne Towarzystwa Naukowego w Toruniu” (nr 289).
- V 2004 r. — archiwum toruńskie zakupiło do swojego zasobu spuściznę Hugona Morycińskiego (1904–1973), reżysera, dyrektora teatrów, twórcy Festiwalu Teatrów Polski Północnej w Toruniu. Spuściznę tworzą programy, afisze i plakaty teatralne, rolariusze, fotografie prywatne, albumy fotograficzne, dokumentacja fotograficzna sztuk teatralnych, pamiątniki festiwalowe, dokumenty osobiste (odznaczenia, dyplomy, legitymacje, książeczki wojskowe). Po zewidencjonowaniu spuścizna otrzyma nowy numer zespołu o nazwie „Akta Hugona Morycińskiego, reżysera, dyrektora teatrów z lat 1930–1973”.

AP W ZAMOŚCIU

- IV 2004 r. — zasób archiwum wzbogacił się o akta osobowe Bolesława Leśmiana, wybitnego poety polskiego. Jest toteczka zawierająca 629 dokumentów dotyczących przebiegu służby notariusza Bolesława Leśmiana w Hrubieszowie i Zamościu w latach 1918–1935. Przejęte akta stanowią cenny materiał źródłowy do badań nad życiem i twórczością poety.

- W maju archiwum nabyło od prywatnej osoby akta dotyczące przesiedleń ludności z terenu powiatu tomaszowskiego z lat 1949–53, zawierające urzędowe spisy, wykazy i rejestry osób narodowości ukraińskiej (13 j. a.).

AP W ZIELONEJ GÓRZE

- 30 VI 2004 r. — Włodzimierz Bogucki, były Przewodniczący Wojewódzkiego Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” w Zielonej Górze, przekazał do AP w Zielonej Górze materiały wytworzone przez ten komitet w latach 1989–1990.

5. POPULARYZACJA ZASOBU

AAN

- 13 IV 2004 r. — AAN przygotowało okolicznościową wystawę, towarzyszącą sesji naukowej pt. „Zbrodnia ... i zdrada”, zorganizowanej w Domu Literatury z okazji 61. rocznicy ujawnienia zbrodni katyńskiej.
- 14 V 2004 r. — w siedzibie wydawnictwa „Bellona” przygotowano prezentację kolejnego tomu *Encyklopedii Powstania Warszawskiego*, podczas której wystąpienie, na temat działalności naukowej i spuścizny aktowej Romualda Śreniawy-Szypiorskiego, przygotował Mariusz Olczak, pracownik AAN.
- W II kwartale 2004 r. pracownicy archiwum przygotowali 7 prelekcji na temat historii i działalności bieżącej AAN dla studentów: Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie (5 IV), Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (19 IV), Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej – filii w Białej Podlaskiej (28 IV), Uniwersytetu Warszawskiego (6–7 V), Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (10 V). Ponadto przygotowano krótką prelekcję i pokaz archiwaliów dla grupy pracowników brytyjskiego towarzystwa ubezpieczeniowego „Prudential” (17 VI).

ADM

- 4 VI 2004 r. — w Krakowie, w siedzibie Muzeum Historii Fotografii, otwarto wystawę pt. „Przełamywać bariery, budować mosty — wojna na fotografiach polskiego i niemieckiego żołnierza”, zorganizowaną przez Muzeum Historii Fotografii w Krakowie, Archiwum Dokumentacji Mechanicznej i Deutsch-Polnische Gesellschaft Essen pod patronatem prezydenta miasta Krakowa, prof. dr. hab. Jacka Majchrowskiego, i konsula generalnego Republiki Niemiec w Krakowie dr. Maren Klingera. Fotografie tworzące ekspozycję (przedstawiają obrazy: września 1939 r. w Polsce, 1940 r. we Francji, frontu wschodniego i bitwy pod Monte Cassino) wykonane zostały przez żołnierza Wehrmachtu Helmuta Riemana, niemieckich korespondentów wojennych i dwóch polskich żołnierzy: Czesława Elektorowicza i Tadeusza Szumańskiego. Zarejestrowane obrazy pokazują wojnę widzianą oczami ludzi znajdujących się po przeciwnych stronach frontu. Katalog, pod redakcją kuratora

wystawy Andrzeja Rybickiego, jest do nabycia w ADM lub w Muzeum Historii Fotografii. Wystawa czynna będzie do 19 IX 2004 r.

AP W BIAŁYMSTOKU

- 1 IV 2004 r. — została otwarta wystawa pieczęci z zasobu archiwum (80 pieczęci oraz dwa herby: Białegostoku i województwa podlaskiego). W AP w Białymstoku znajduje się wiele pieczęci wykonanych różnymi technikami. Te najstarsze, odcisnięte zostały w laku, są też pieczęcie woskowo-papierowe, a do wykonania późniejszych użyto tuszu. Są one ciekawym źródłem informacji o epoce, w której zostały wytworzone. Stanowią też integralną część dokumentów archiwalnych, z którymi są przechowywane. Nie mają oddzielnej ewidencji, więc ich poszukiwanie jest żmudnym zajęciem. Wystawa wybranych pieczęci była skierowana do mieszkańców regionu, a w szczególności do uczniów z białostockich szkół i studentów. Miała im uświadomić, że archiwa nie przechowują tylko dokumentów pisanych, ale również źródła o innym charakterze, równie interesujące i cenne dla wiedzy o regionie. Ekspozycja, ze względów technicznych, nie zawierała oryginalnych pieczęci (trudności w eksponowaniu ich w sposób zadowalający zwiedzających), a jedynie ich powiększone fotografie. Mimo to, wystawa nie straciła nic ze swoich walorów poznawczych, a nawet przeciwnie, zwiedzający mogli dostrzec wiele szczegółów, które są słabo widoczne na oryginalnych (małych) pieczęciach. Niektóre z nich są też herbami różnych miast i ziem z terenu województwa podlaskiego.

AP W BYDGOSZCZY

- 8 V 2004 r. — nastąpiło otwarcie wystawy pt. „Cassubiana w zasobie Archiwum Państwowego w Bydgoszczy”, zorganizowanej przez pracowników archiwum przy współdziałaniu Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej oraz Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego (oddział w Bydgoszczy). W otwarciu uczestniczyli przedstawiciele władz miejskich, sejmiku wojewódzkiego i ordynariusza diecezji bydgoskiej. Wystawa była czynna do 8 VI br. Zwiedziło ją kilkaset osób.
- 13 V 2004 r. — inowrocławski oddział archiwum wespół z Miejską Biblioteką Publiczną zorganizował wystawę pt. „Wydarzenia kulturalne w powiecie mogileńskim w okresie międzywojennym”. Otwarcie wystawy miało miejsce w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Inowrocławiu.
- 3–4 VI 2004 r.— z okazji Święta Soli w siedzibie Muzeum im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu czynna była wystawa pt. „Inowrocław — miasto zrodzone z Soli”, którą przygotowała dr Lidia Wakuluk, kierownik oddziału archiwum w Inowrocławiu. Ponadto 4 VI, na sesji popularno-naukowej, dr Wakuluk przedstawiła referat pt. „Zarys dziejów kopalnictwa soli w Inowrocławiu, XIX–XX w.”

AP W CZĘSTOCHOWIE

- 16 IV, 7 V 2004 r. — E. Surma-Jończyk, dyrektor AP w Częstochowie, przygotowała i przeprowadziła w Miejskim Centrum Informacji w Częstochowie 5 prelekcji dla dzieci i młodzieży ze szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych nt. roli i zadań realizowanych przez AP w Częstochowie. Prelekcje zostały zrealizowane w ramach cyklu spotkań edukacyjnych pt. „O Częstochowie w Centrum”. W spotkaniach wzięło udział ogółem ponad 100 osób. Szczególnym zainteresowaniem młodzieży cieszył się pokaz multimedialny przygotowany przez Magdalenę Wawrzekiewicz–Gajdę, pracownika AP w Częstochowie, prezentujący skany najstarszych dokumentów z zasobu archiwum, oraz mini-konkurs pt. „Zgadnij co to za miejsce”, polegający na rozpoznawaniu, prezentowanych na zdjęciach i pocztówkach, pochodzących z początku XX w., charakterystycznych budowli, placów i miejsc w mieście.
- 22 IV 2004 r. — w pawilonie muzeum częstochowskiego otwarta została wystawa pt. „Żydzi Częstochowianie”, którą współorganizowało AP w Częstochowie. Była ona jednym z wielu przedsięwzięć jakie przygotowano w mieście w ramach „Dni Pamięci — Żydzi Częstochowianie — Współistnienie, Holocaust, Pamięć”. Wystawę, połączoną z promocją albumu *Żydzi Częstochowianie*, otworzył prezydent Częstochowy, Tadeusz Wrona, w obecności m.in. Szewacha Weissa, byłego ambasadora Izraela w Polsce, Davida Pelega, obecnego ambasadora, ks. abpa Stanisława Nowaka, Michaela Schudricha, rabina Warszawy i Łodzi, Arye Edelista, przewodniczącego Stowarzyszenia Żydów Częstochowskich w Izraelu, oraz kilkuset Żydów z całego świata, uczestników „Dni Pamięci”. Ekspozycja, której celem było przedstawienie historii częstochowskich Żydów, powstała w oparciu o zbiory AP w Częstochowie, muzeum częstochowskiego, Żydowskiego Instytutu Historycznego w Warszawie, oddziału częstochowskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Żydów w Polsce oraz Instytutu Yad Vashem w Jerozolimie. Scenariusz opracowała E. Surma-Jończyk, a aranżację plastyczną przygotował artysta plastyk Jarosław Kweclich. Wystawę uzupełniały dzieła sztuki wykonane przez współczesnych artystów, poświęcone tematyce Holocaustu, w tym m.in. rzeźby z brązu Samuela Willenberga.

AP W GDAŃSKU

- 24–30 V 2004 r. — archiwum gdańskie razem z Poczta Polska, Muzeum Historycznym Miasta Gdańska i Biblioteką PAN przygotowało wystawę pt. „400 lat Gdańskiej Ordynacji Pocztovej”, którą odwiedziła między innymi delegacja przewodniczących izb wyższych parlamentów krajów Unii Europejskiej wraz z Marszałkiem Senatu RP.

- 25–30 V 2004 r. — w ramach II Bałtyckiego Festiwalu Nauki, odbywającego się pod patronatem rektora Uniwersytetu Gdańskiego, 3 pomorskie instytucje naukowo-kulturalne: Nadbałtyckie Centrum Kultury w Gdańsku, Archiwum Państwowe w Gdańsku i Wydział Architektury Politechniki Gdańskiej przygotowały wspólnie program pt. „Fortyfikacje Gdańska”. Program składał się z trzech powiązanych ze sobą elementów: sesji naukowej, wystawy archiwalnej oraz posesyjnych wycieczek po gdańskich fortyfikacjach. Wieczorem 27 V w ratuszu staromiejskim w Gdańsku otwarta została wystawa pt. „Fortyfikacje Gdańska — plany i budownicowie”, przygotowana przez AP w Gdańsku, przedstawiająca oryginały i kopie planów, map, projektów i dokumentów obrazujących rozwój fortyfikacji Gdańska oraz ich rolę w kształtowaniu przestrzeni miasta. Ekspozycja ukazała przemiany w poglądach na rozbudowę fortyfikacji gdańskich w okresie od XVI do XX w. Przestrzeń historycznego miasta Gdańska została ukształtowana przez wielokulturowe dziedzictwo potężnego pierścienia fortyfikacji, noszących cechy budownictwa włoskiego, holenderskiego, francuskiego i pruskiego. Obok zrealizowanych projektów gdańskich fortyfikacji na wystawie znalazły się również te niezrealizowane oraz prace studialne, szkice, kosztorysy i korespondencja z ich budowniczymi. Wystawę odwiedziło około 1000 osób.

AP W KATOWICACH

- 5 VI 2004 r. — w Zespole Zamkowo-Parkowym w Żywcu otwarto wystawę „Miasto Żywiec w dokumentach archiwalnych”, zorganizowaną przez oddział żywiecki archiwum w ramach „Dni Żywca 2004 r.” oraz z okazji 45-lecia oddziału archiwum w Żywcu. Uroczystość otwarcia zaszczylicili swoją obecnością m.in. księżna Krystyna Habsburg, senator Władysław Bułka, Antoni Szlagor, burmistrz Żywca, oraz liczni przedstawiciele lokalnych środowisk naukowo-kulturalnych. Wystawa będzie czynna do 15 VIII br.
- 17 VI 2004 r. — w siedzibie katowickiego archiwum odbyło się otwarcie wystawy pt. „Wybory do Sejmu i Senatu w 1989 r.”. Uroczystość otwarcia uświetnili swoją obecnością m.in. senatorowie Władysław Bułka i Bernard Drzęzła, poseł Jan Rzymelka, prof. dr hab. Janusz Janeczek, rektor Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Janusz Forajter, Przewodniczący Rady Miasta Katowice, Andrzej Sikora, dyrektor katowickiego oddziału Instytutu Pamięci Narodowej, a także licznie przybyli przedstawiciele władz samorządowych, instytucji kulturalno-naukowych, związków zawodowych, Kościoła oraz młodzież z okolicznych szkół. Na wystawie, poza zbiorami własnymi archiwum, zaprezentowano również materiały wypożyczone z Zarządu Regionu Śląsko-Dąbrowskiego NSZZ „Solidarność” oraz Telewizji Polskiej S. A. Oddział w Katowicach. Ekspozycja będzie czynna do 31 VIII br.

AP W KIELCACH

- 18 IV 2004 r. — pracownicy archiwum kieleckiego przygotowali pokaz materiałów archiwalnych dla uczniów Zespołu Szkół Ekonomicznych im. M. Kopernika w Kielcach. Licealiści mieli możliwość poznania zasad funkcjonowania archiwów państwowych, w tym zagadnień wynikających z ustawy archiwalnej i innych obowiązujących przepisów, obiegu dokumentów w instytucji oraz charakteru pracy w poszczególnych oddziałach archiwum. Przedstawiono im również praktyczne zastosowanie nowoczesnych technik biurowych w pracy archiwum.
- 20 IV 2004 r. — członkowie Koła Historycznego przy LO im Henryka Sienkiewicza w Kielcach uczestniczyli w przygotowanej dla nich prelekcji na temat dziejów kieleckiego więzienia, szczególnie w okresie okupacji niemieckiej i w pierwszych latach po II wojnie światowej. Dla potrzeb kroniki szkoły wizytę w archiwum zarejestrowano kamerą video. Łącznie w II kwartale 2004 r. archiwum kieleckie gościło 11 grup uczniów i studentów Akademii Świętokrzyskiej (około 220 osób).

AP W LUBLINIE

- 7 V 2004 r. — oddział w Radzynie Podlaskim AP w Lublinie było pomysłodawcą i głównym organizatorem wystawy pt. „Pierekowska duszy. Książki totalitaryzmu (1944–1989)”, przygotowanej we współpracy z Biblioteką Pedagogiczną w Radzynie Podlaskim oraz Instytutem Badawczym „Libra”. Otwarcie wystawy wzbogaciły referaty dr. Grzegorza Jońca z lubelskiego oddziału IPN pt. „Historia jako narzędzie legitymizacji władzy w latach 1944–1956” oraz dr. Piotra Baronia pt. „Literatura PRL — próba oceny”. Na wystawie zaprezentowano PRL-owskie wydawnictwa propagandowe i polityczne gromadzone przez radzyński oddział AP w Lublinie oraz pochodzące ze zbiorów Biblioteki Pedagogicznej. Ekspozycję uzupełniły plakaty i inne symbole tego okresu przechowywane w zasobie lubelskiego archiwum.

AP W ŁODZI

- 29 IV 2004 r. — w Muzeum Tradycji Niepodległościowych (Oddział Martyrologii na Radogoszczu) w Łodzi została otwarta wystawa poświęcona historii getta łódzkiego, której współorganizatorem było AP w Łodzi. W uroczystości otwarcia udział wzięli przedstawiciele władz państwowych i samorządowych oraz społeczności żydowskiej.
- 3 VI 2004 r. — Julian Baranowski i Andrzej Drakoniewicz, pracownicy AP w Łodzi, uczestniczyli w obchodach 60. rocznicy likwidacji getta łódzkiego, zorganizowanych przez XXXIV Liceum Ogólnokształcące im. Krzysztofa Kieślowskiego w Łodzi. Wykorzystano w nich reprodukcje dokumentów przechowywanych w AP w Łodzi. W uroczystości tej wzięli również udział: Marek Edelman, uczestnik i dowódca powstania w getcie warszawskim, oraz przedstawiciel Kuratorium Oświaty w Łodzi.

AP W PŁOCKU

- 25 VI 2004 r. — w siedzibie archiwum została otwarta wystawa pt.: „Unia już tu była ...”, zorganizowana wspólnie ze Środkowoeuropejskim Stowarzyszeniem „Szukamy Polski” z Białegostoku.

AP W PRZEMYŚLU

- 21 VI–16 VII 2004 r. — w ramach „Festiwalu Wielokulturowego Galicja” (13–22 VI) pracownicy archiwum przygotowali wystawę pt. „Wielokulturowość Galicji w dokumencie archiwalnym”. W jej otwarciu wzięli udział przedstawiciele Fundacji „Dziedzictwo”, lokalnych władz, instytucji kultury, oświaty i nauki (krajowych i zagranicznych). Przez pierwszy tydzień zwiedziło ją kilkanaście grup szkolnych, a tylko do końca czerwca kilkadziesiąt osób indywidualnych. Skromne warunki ekspozycyjne nałożyły na organizatorów konieczność ograniczenia terytorium objętego scenariuszem wystawy. Zdecydowano się na prezentację dokumentów z okresu galicyjskiego, ukazujących życie przedstawicieli różnych narodów w zaledwie kilku miastach, miasteczkach i wsiach galicyjskich, mimo że materiały zachowane w zasobie archiwum pochodzą ze znacznie większego obszaru. Mapy i plany miejscowości, szkice obiektów wyznaniowych i innych budynków, spisy mieszkańców, dokumenty życia społecznego, afisze, plakaty, fotografie, pocztówki to tylko kilka przykładów materiałów, przedstawionych na wystawie, które składają się na barwny obraz Przemysła, Jarosławia, Przeworska i kilku innych miejscowości. Zamiarem autorów było ukazanie nie tylko pozytywnych aspektów wielokulturowości. Przedstawiając to, co łączyło, ale również to, co często mogło dzielić reprezentantów różnych narodów spędzających obok siebie dzień po dniu, wystawa stanowiła próbę pokazania, w niewielkim chociaż stopniu, złożoności i bogactwa spuścizny kulturowej na pograniczach etnicznych.

AP W SUWAŁKACH

- 23 VI 2004 r. — prezentacją uczniowskich projektów zakończono w III Liceum Ogólnokształcącym w Suwałkach realizację pilotażowego programu „Wokół piękna”. Autorzy niektórych z 15 wyróżnionych i nagrodzonych prac, w tym najwyższej ocenionej, a poświęconej powstaniu sejneńskiemu z 1919 r., korzystali między innymi z pomocy suwalskiego archiwum.

AP W SZCZECINIE

- 25 V 2004 r. — w archiwum przygotowano wykład dla grupy młodzieży z Polski, Litwy, Szwecji, Holandii i Niemiec realizującej program edukacyjny Unii Europejskiej „Sokrates — Comenius”, w którym scharakteryzowano dzieje szczecińskiego archiwum oraz najciekawsze dokumenty wytworzone w różnych okresach historycznych.

- 16 VI 2004 r. — na prośbę Powiatowego Urzędu Pracy w Szczecinie archiwum przygotowało pokaz najciekawszych, najstarszych i współczesnych dokumentów dla grupy słuchaczy kursu „Pracownik administracyjno-biurowy”. Ponadto uczestnicy kursu mieli możliwość zapoznania się z podstawowymi zadaniami placówki i formami jej pracy.

AP W TORUNIU

- 22–24 IV 2004 r. — w archiwum odbyły się projekcje multimedialne pt. „Genealogia —archiwum—Internet”, zorganizowane w ramach „IV Toruńskiego Festiwalu Nauki i Sztuki”. Pokazy skierowane były do szerokiego grona odbiorców, którzy interesują się możliwościami wyszukiwania informacji na temat zasobów archiwalnych w Internecie. Archiwum zaprezentowało nie tylko własne doświadczenia, ale i pokazało, jak można nie wychodząc z domu zebrać dane na temat źródeł historycznych w archiwach w Polsce i za granicą. Jednocześnie omówione zostały projekty „Skarby Archiwów Polskich w Internecie” oraz lista światowego dziedzictwa w ramach programu UNESCO „Pamięć Świata”. Atrakcją była możliwość uzyskania informacji na temat prowadzenia badań genealogicznych własnej rodziny. W pokazach uczestniczyło łącznie ok. 500 osób, głównie studentów i uczniów.
- 2 V 2004 r. — w Domu Eskenów w Toruniu uroczystie otwarto okolicznościową wystawę pt. „Toruń europejski”, którą zorganizowało archiwum we współpracy z Muzeum Okręgowym w Toruniu. W uroczystym otwarciu wzięli udział m.in.: prezydent miasta Torunia, Michał Zaleski, dyrektorzy obydwu placówek: dr hab. Jarosław Poraziński i dr Anna Kosicka, przedstawiciele środowiska naukowego i kościelnego. Prof. dr hab. Krzysztof Mikulski, dyrektor Instytutu Historii i Archiwistyki UMK w Toruniu i prezes PTH, wygłosił „Słów kilka o Toruniu w Europie”. Autorki wystawy, mgr Beata Herdзин, zastępca dyrektora AP w Toruniu, oraz mgr Aleksandra Mierzejewska, kierownik Działu Historii Muzeum Okręgowego w Toruniu, zaprezentowały przybyłym eksponaty składające się na ekspozycję. Ponadto komisarze wystawy przybliżyli ją członkom toruńskiego Towarzystwa Przyjaciół Muzeum, a także studentom konserwatorstwa UMK w Toruniu (W. Szczuczko) oraz seniorom z Uniwersytetu III wieku (B. Herdзин). Wystawa, dostępna dla zainteresowanych do końca sierpnia 2004 r., przedstawia następujące zagadnienia tematyczne: podstawy ustrojowe miasta Torunia (prawo chełmińskie), plany i widoki miasta, architekturę i sztukę, handel i przemysł (w tym rola w Hanzie), życie religijne, wybitni Toruńczycy, rzemiosło, podróże, kontakty partnerskie z innymi miastami europejskimi. Wśród prezentowanych dokumentów unikatowy charakter mają słynne tabliczki woskowe, figurujące na krajowej liście światowego dziedzictwa UNESCO oraz rzeźby sakralne i przedmioty liturgiczne z kościołów toruńskich i Muzeum

Diecezjalnego w Pelplinie. Temat wystawy zainteresował lokalne media (TV „Toruń”, TV „Bydgoszcz”, Radio „Toruń”, Radio „PIK”, gazeta „Nowości”).

- 11–12 V 2004 r. — dla studentów archiwistyki UMK w Toruniu zorganizowano 2 specjalne pokazy z zakresu rozwoju form kancelaryjnych, w trakcie których dr W. Szczuczko zaprezentował wybrane dokumenty, księgi i tabliczki woskowe, różnorodne pod względem kancelaryjnym.
- 12 V 2004 r. — w ramach „Dni Historyka”, pracownię konserwacji w archiwum toruńskim odwiedziła grupa studentów historii i archiwistyki. Mgr Joanna Konkolewska-Buchholz, kierownik pracowni, zapoznała zwiedzających z zasadami przechowywania zasobu i technikami konserwacji archiwaliów, omówiła też rodzaje zniszczeń oraz przedstawiła sukcesy archiwum na polu konserwacji zachowawczej i właściwej.
- 29 V 2004 r. — w Muzeum Okręgowym w Toruniu otwarta została wystawa pt. „Toruń w Koronie. W 550-lecie hołdu toruńskiego”, na której zaprezentowano ok. 30 dokumentów i map z zasobu archiwum toruńskiego, w tym akt erekcyjny Związku Pruskiego z 1440 r. oraz wyrok cesarza Fryderyka III nakazujący rozwiązanie Związku Pruskiego.
- V–VI 2004 r. — dr Tomasz Dziki z wrocławskiego oddziału AP w Toruniu przygotował i przeprowadził pokazy materiałów archiwalnych, połączone z wykładami na temat funkcji i działalności archiwów, dla uczniów zwiedzających archiwum w ramach wycieczek szkolnych.

AP M. ST. WARSZAWY

- 5, 16, 22 IV oraz 21 VI 2004 r. — pracownicy archiwum, w ramach popularyzacji zasobu, przygotowali i przeprowadzili w warszawskiej siedzibie AP oraz w oddziale w Pułtusk 4 pokazy warszawianów i mazowianów, połączone z lekcjami archiwalnymi dla studentów Uniwersytetu Warszawskiego i uczniów szkół licealnych.
- 17–30 IV 2004 r. — archiwum udostępniło ze swoich zbiorów fotografie Warszawy, wykonane przez nieznanego niemieckiego fotografa, na wystawę zorganizowaną przez Muzeum Fotografii w Krakowie i Goethe Instytut w Krakowie pt. „Uśmiechnięta kolekcja, prawdziwe fotografie nieprawdziwego miasta”.
- 24 IV 2004 r. — z okazji „Tygodnia Kultury Chrześcijańskiej w Mławie” otwarto w Pracowni Naukowej oddziału mławskiego AP m. st. Warszawy wystawę fotografii ks. prałata Norberta Bujanowskiego pt. „Od stworzenia do odkupienia”. Kilkadziesiąt fotografii na 8 planszach, ukazało piękno stworzenia zawarte w naturze, natomiast motyw zbawienia pokazywały krucyfiksy pochodzące z różnych czasów i epok.
- W ramach inauguracji obchodów 575-lecia nadania Mławie praw miejskich, Jarosław Trześniewski-Kwiecień powtórzył swój wykład pt. „Genealogia rodzin mławskich”, zaprezentowany wcześniej w trakcie „Dni Otwartych Archiwów Państwowych”, któremu

towarzyszyła przygotowana w holu mławskiego oddziału archiwum wystawa pt. „Źródła archiwalne do badań genealogicznych”.

- 19 V–2 VI 2004 r. — w siedzibie AP m. st. Warszawy czynna była wystawa pt. „Olimpijskie medale, dyplomy i nagrody honoru”, zorganizowana pod patronatem honorowym Ambasadora Republiki Federalnej Niemiec, dr Reinharda Schweppe, prezentująca:
  - medale olimpijskie i plansze ilustrujące historię igrzysk olimpijskich i towarzyszących im nagród z kolekcji dr. Karla Lennartza, historyka sportu i ruchu olimpijskiego, dyrektora archiwum im. Carla i Liselotty Diem przy Niemieckim Uniwersytecie Sportu w Kolonii. Ta część wystawy została opracowana przez dr. Karla Lennartza i dr. Andreasa Höfera (dyrektora Niemieckiego Instytutu Olimpijskiego);
  - okolicznościowe plakaty olimpijskie (ze zbiorów Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie);
  - dyplomy, medale i fotografie dokumentujące udział polskich sportowców w olimpiadach i paraolimpiadach (igrzyska olimpijskie sportowców niepełnosprawnych) pochodzące m.in. ze zbiorów własnych olimpijczyków, kolekcjonerów oraz Muzeum Gdańskiego Sportu i Turystyki (oddział Muzeum Historycznego Miasta Gdańska).

Pod względem merytorycznym ekspozycję przygotowali komisarze wystawy: Anna Belka, Paweł Niemczak, natomiast opracowanie plastyczne zapewnili: Jolanta Gałązka i Tomasz Kościuszko.

- 22 V 2004 r. — archiwum uczestniczyło w 8. Pikniku Naukowym Polskiego Radia BIS, zorganizowanym pod hasłem „Śladami Europy”. W stoisku archiwalnym zaprezentowano pocztówki i plany budynków, pomników i placów Warszawy oraz dorobek multimedialny archiwum.
- 8 VI 2004 r. — w pułuskim oddziale archiwum otwarto wystawę pt. „Inwentaryzacja cmentarza św. Krzyża w Pułtusku”, którą przygotowali archiwiści we współpracy ze Studenckim Kołem Naukowym Historyków. Wystawie towarzyszyła konferencja naukowa, w której uczestniczyli: prof. dr hab. Zbigniew Bania („Wezwania św. Krzyża i ich znaczenia ze szczególnym uwzględnieniem Pułtuska”), dr Andrzej Biernat („O początkach współczesnych form nekropolii”), dr Tadeusz Rudkowski („Cmentarz św. Krzyża na tle nekropolii Mazowsza”), prof. dr hab. Janusz Szczepański („Bohaterowie walk o niepodległość spoczywający na pułuskich cmentarzach”), dr Sławomir Jakubczak („Cmentarze i kościoły ziemi pułuskiej jako źródło do genealogii i heraldyki szlacheckiej”), ks. dr Dariusz Kisiel („Nekropolia św. Krzyża jako miejsce pochówku pułuskiego duchowieństwa”), dr Tadeusz Kowalski („Cmentarz św. Krzyża miejscem spoczynku pułuskich nauczycieli”), Studenckie Koło Naukowe Historyków („Inwentaryzacja cmentarza św. Krzyża”).

AP WE WROCŁAWIU

- 20 V 2004 r. — otwarto wystawę pt. „Dokumenty instytucji wymiaru sprawiedliwości w zasobie Archiwum Państwowego we Wrocławiu — od średniowiecza do współczesności”, zorganizowaną z okazji zjazdu Sekcji Archiwistów Instytucji Wymiaru Sprawiedliwości SAP, który odbył się we Wrocławiu w dniach 19–21 V br. Na wystawie zaprezentowano materiały archiwalne od średniowiecznych dokumentów pergaminowych po dokumentację sądową i prokuratorską z końca lat 40. XX w.
- 29 V 2004 r. — w Státním okresním archiwum (Powiatowe Archiwum Państwowe) w Semily w Czechach otwarto wystawę pt. „Heraldyka rogatych miast” („Heralдика parahatých měst”), prezentującą znaki miejskie wszystkich miast czeskich oraz polskiej Jeleniej Góry i saksońskiego Hirschfelde, które w herbie mają jelenia lub jego poroże. Część ekspozycji pt. „Najstarsze dokumenty i ciekawostki z Archiwum Państwowego w Jeleniej Górze.” zawierała najstarsze dokumenty ze zbiorów jeleniogórskich, począwszy od dokumentu z 1309 r. Autorzy wystawy starali się pokazać różne wyobrażenia jelenia, czyli herb Jeleniej Góry, na różnych materiałach archiwalnych: pieczęciach, papierach firmowych, wydawnictwach itp. Zaprezentowano również dokumenty obrazujące kontakty polsko-czeskie po 1945 r. Wszystkie materiały archiwalne prezentowane były w postaci kopii.
- 1 VI 2004 r. — w oddziale AP w Jeleniej Górze została otwarta wystawa pt. „70 lat publikacji jeleniogórskich archiwistów 1933–2003”. Zaprezentowano na niej wybrane pozycje pokazujące dorobek takich archiwistów jak: Max Göbel, Eugenia Triller, Czesław Margas, Edmund Szczepański, Anna Borys, Ivo Łaborewicz, Wojciech Szczerepa. W latach 1933–2003 opublikowali oni ponad 450 artykułów naukowych i popularnonaukowych w około 40 periodykach, ponadto przygotowali samodzielnie, jako autorzy, lub uczestniczyli w pracach redakcyjnych około 20 publikacji zwartych. Uzupełnienie wystawy stanowiła opracowana i wyłożona do wglądu bibliografia prac archiwistów.

6. NOWOŚCI WYDAWNICZE

- **50 lat Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa. Materiały sesji jubileuszowej, red. D. Nałęcz, Warszawa 2003, ss. 115 +1 nlb., ISBN 83-89115-32-8.** Publikacja zawiera materiały przedstawione w trakcie dyskusji panelowej na temat „Miejsce Radia Wolna Europa w historii i pamięci Polaków” oraz konferencji naukowej „Dokumentacja Radia Wolna Europa częścią polskiego dziedzictwa kulturalnego”, zorganizowanych w Archiwum Głównym Akt Dawnych w 50. rocznicę nadania pierwszej audycji przez Rozgłośnię Polską RWE.

- ***Chełmski Konsystorz Greckokatolicki [1525] 1596–1875 [1905]. Inwentarz analityczny archiwum*, oprac. M. Trojanowska, Warszawa 2003, ss. 590, ISBN 83-89 115-33-6.** Jest to kolejna pozycja z szeregu inwentarzy opracowywanych w Archiwum Państwowym w Lublinie. Od inwentarzy typu syntetycznego odróżnia go to, że obok zwykłych elementów opisu inwentarzowego: sygnatura, tytuł jednostki, daty skrajne, opis zewnętrzny, język akt, stan zachowania, sygnatura dawna — zawiera omówienie zawartości każdej jednostki inwentarzowej, niekiedy dość obszerne. Materiały archiwalne otrzymały układ hierarchiczno - rzeczowy obejmujący 17 grup: I — Akta biskupów, II — Akta konsystorzy, III — Księga notariusza publicznego IV — Akta kapituł (chełmskiej, lwowskiej i przemyskiej), V — Wizytacje i inwentarze, VI — Statystyka, VII — Zarządzenia, korespondencja, VIII — Miscellanea, IX — Dekanaty, X — Akta parafii i cerkwi filialnych, XI — Uposażenie biskupstwa i parafii, finansowanie przez rząd, obciążenia, XII — Duchowieństwo świeckie i zakonne, XIII — Seminarium duchowne, synowie księży, XIV — Szkoła diaków, diacy, szkoły parafialne i inne, XV — Starostowie cerkiewni, bractwa, zakłady opiekuńcze, XVI — Kult, XVII — Zbiory dokumentów do dziejów unii i innych wydarzeń. Cennym dopełnieniem pracy są aneksy zawierające wykaz planów i wykaz prasy w aktach konsystorskich. Wyszukiwanie informacji na określony temat ułatwiają indeksy: osobowy, wizytacji i inwentarzy cerkwi, oraz geograficzno-rzeczowy. Jak pisze w przedmowie autorka, inwentarz „jest pomocą adresowaną przede wszystkim do historyków o różnym stopniu zawodowego zaawansowania” i należy sądzić, że spełni ich oczekiwania.
- ***Polskie instytucje za granicą. Przewodnik po zbiorach archiwalnych*, oprac. A. Krochmal, Warszawa 2004, ss. 302 + 18 nlb., ISBN 83–89115—8.** Publikacja zawiera informacje o archiwaliach wytworzonych przez polskie władze, instytucje, organizacje, stowarzyszenia i osoby prywatne działające na emigracji, które są przechowywane w 76 polskich placówkach działających w 11 krajach świata. Przewodnik opracowano w układzie geograficznym, omawiając instytucje poszczególnych krajów ułożonych w porządku alfabetycznym. W ramach państw instytucje uszeregowano alfabetycznie, a ich opis poprzedza krótki rys dziejów Polonii w danym kraju uzupełniony wskazówkami bibliograficznymi.

AP W GDAŃSKU

- ***Pod znakiem swastyki. Gdańsk 1943–1944*** to album fotografii wydany przez Oficynę Wydawniczą „FINNA”, przy współdziałaniu AP w Gdańsku. Zaprezentowano w nim 103 fotografie z przechowywanej w zbiorach archiwum kolekcji fotografii gdańskiej NSDAP. Fotografie wybrane z całego, liczącego prawie 1000 zdjęć zbioru, zostały wykonane w latach 1943–1944 przez fotografów partyjnych. Przedstawiają one różne wydarzenia, które miały miejsce w tym czasie w Gdańsku i jego najbliższych okolicach. Na zdjęciach utrwalono m.in.: wiece nazistowskie odbywające się na dzisiejszym stadionie „Lechii”, czy

w Stoczni Schichaua, przemawiającego Alberta Forstera i innych dygnitarzy partyjnych, zaprzysiężenie oddziałów Volkssturmu, kopanie przez mieszkańców Gdańska rowów przeciwczołgowych, a także ewakuację dzieci i młodzieży w VIII i X 1944 r. Fotografie zostały opatrzone krótkim komentarzem historycznym i cytatami z wystąpień gauleitera Alberta Forstera, a także wypowiedziami ówczesnych mieszkańców miasta.

AP W TORUNIU

- *Toruń europejski* to katalog wystawy, przygotowany przez AP w Toruniu we współpracy z Muzeum Okręgowym w Toruniu. Zawiera on oprócz esejów autorstwa K. Mikulskiego „Toruń europejski” oraz W. Szczuczko „Archiwum toruńskie”, zdjęcia kilkudziesięciu eksponatów wystawowych ze zbiorów archiwum i muzeum oraz noty katalogowe tychże obiektów.

7. WIZYTY

AP W POZNANIU

- 16–18 V 2004 r. — pracownicy AP w Poznaniu, członkowie SAP-u oraz pracownicy i studenci Zakładu Archiwistyki IH UAM wzięli udział w wyjeździe studyjnym do Czech, którego celem była wizyta w archiwum praskim (Štátní ústřední archiv), zwiedzanie Pragi i okolicznych miejscowości (m.in. Karlstein i Kutna Hora).
- 21–22 V 2004 r. — w ramach wyjazdu do Częstochowy, zorganizowanego przez zarząd poznańskiego oddziału SAP, jego uczestnicy zwiedzili archiwum oraz Starą Bibliotekę na Jasnej Górze. Ponadto zapoznali się z zasobem AP w Częstochowie oraz zwiedzili ruiny zamku Kazimierza Wielkiego w Olsztynie i pałac w Antoninie.

AP W SIEDLCACH

- 26 III 2004 r. — w siedleckim archiwum gościli przedstawiciele programu JRI-Poland, Stanley Diamond oraz Mark Halpern z JRI-Poland Order Processing Center. Celem wizyty było omówienie współpracy w zakresie kopiowania indeksów akt stanu cywilnego oraz umowy pomiędzy NDAP a JRI-Poland dotyczącej realizacji zamówień przez AP w Siedlcach. Goście wyrazili uznanie dla sprawnego i terminowego realizowania zobowiązań wynikających z umowy.

AP WE WROCŁAWIU

- 27 IV 2004 r. — oddział w Jeleniej Górze gościł międzynarodową grupę 29 archiwistów z instytucji zajmujących się dokumentacją budowlaną w Czechach, Luksemburgu, Niemczech (Saksonia) i Polsce, uczestniczących w warsztatach archiwalnych poświęconych dokumentacji budowlanej i technicznej, zorganizowanych w Görlitz. Ivo Łaborewicz, kierownik oddziału, zaprezentował zebranym najciekawsze materiały archiwalne oraz omówił dzieje jeleniogórskiej placówki.

AP W ZIELONEJ GÓRZE

- 15 V 2004 r. — wizytę w archiwum złożyli potomkowie byłych właścicieli Księstwa Żagańskiego, rodziny de Talleyrand, oraz założyciel Stowarzyszenia „Przyjaciele Talleyrandów” Andre Beau. Wykład poświęcony dziejom zespołu „Archiwum książąt Żagańskich” przedstawił dr Zbigniew Bujkiewicz.
- 19 V 2004 r. — członkowie Europejskiego Stowarzyszenia Kulturowego „Polonaise” z Berlina odwiedzili siedzibę archiwum oraz wysłuchali prelekcji o jego dziejach i zasobie, przygotowanej przez dr. Zbigniewa Bujkiewicza.

A. G. Dąbrowski (AAN), E. Podgórska (ADM), M. Kietliński (AP w Białymstoku), J. Kutta (AP w Bydgoszczy), E. Surma-Jończyk (AP w Częstochowie), J. Bławat, S. Flis, K. Kubicka, M. Westphal (AP w Gdańsku), J. Adamus, S. Korba (AP w Katowicach), AS (AP w Kielcach), M. Marosz (AP w Krakowie), J. Kus, D. Magier, T. Rodziewicz, (AP w Lublinie), A. Drakoniewicz, A. Lajdenfrost (AP w Łodzi), K. Łapiński (AP w Piotrkowie Trybunalskim), L. Franciszkiewicz (AP w Płocku), B. Karwalska (AP w Poznaniu), M. Zub (AP w Przemyśle), K. Jaroszek (AP w Radomiu), G. Welik (AP w Siedlcach), T. Radziwonowicz (AP w Suwałkach), M. Frankel (AP w Szczecinie), B. Herdzin (AP w Toruniu), D. Skorwider (AP m. st. Warszawy), H. Kułdo (AP we Wrocławiu), A. Kędziora (AP w Zamościu), T. Dzwonkowski (AP w Zielonej Górze)

IV. SPRAWY KADROWE

NACZELNA DYREKCJA ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

- Z dniem 1 VII 2004 r. doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, powierzyła mgr inż. Wiesławie Majak pełnienie obowiązków dyrektora utworzonego Archiwum Państwowego Dokumentacji Osobowej i Płacowej w Milanówku, do czasu powołania dyrektora tej placówki. Pani W. Majak pracowała dotychczas na stanowisku specjalisty w Sekcji Przechowalnictwa Dokumentacji Osobowo-Płacowej w Centralnym Ośrodku Informacji Archiwalnej NDAP.
- Z dniem 5 VII 2004 r. dr Andrzej Biernat, Dyrektor Generalny Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, powierzył Marlenie Podsiadły pełnienie obowiązków naczelnika Wydziału Ogólnego NDAP, w związku z przejściem mgr. Marka Borowskiego (dotychczasowego naczelnika tego wydziału) do pracy w utworzonym Archiwum Państwowym Dokumentacji Osobowej i Płacowej w Milanówku. Pani M. Podsiadły, zatrudniona w Wydziale Ogólnym od 1994 r., będzie pełnić te obowiązki do czasu zatrudnienia naczelnika tego wydziału.

I. Prusinowska (Wydział Kadr i Zatrudnienia)